На 68 страници
Година 1 Број 4
Јуни 2022 г.
Цена 150 ден.

магазин за ТУРИЗАМ И МЕНАЏМЕНТ

ТУРИЗАМ • БИЗНИС • ОБРАЗОВАНИЕ • КУЛТУРА • ЖИВОТ • СВЕТ • ДИПЛОМАТИЈА

УТМС ГИ СОБРА СВЕТСКИТЕ ГРАДОНАЧАЛНИЦИ-

Какви пораки испратија од меѓународниот форум за градоначалници?

МЕГАИНТЕРВЈУ
Карол Јанас, градоначалник во Словачка

Локалните власти во Словачка ги мотивираат граѓаните да користат јавен превоз

ОБРАЗОВАНИЕ

Билет во еден правец – опција за голем број млади

КОМПАРАЦИЈА

Израелскиот град Бам Јам е лекција како треба да се развива еден туристички град – ексклузивно со градоначалниот Цвика Брот

ISSN 2671-3934

www.magazinturizam.mk

ИМПРЕСУМ

Издавач:
Универзитет за туризам и менаџмент

Одговорен уредник:
М-р Билјана Трендафилова

Лектор:
М-р Милица Петрушевска

Фотографија:
М-р Горан Каровски
Дејан Огненовски

Технички уредник:
М-р Марина Стојмирова

Печати:
БАТО & ДИВАЈН Графички Центар

Тираж:
500 примероци

Контакт:
МАГАЗИН ЗА ТУРИЗАМ И МЕНАЏМЕНТ
+ 389 2 3093 209
www.magazinturizam.mk
info@magazinturizam.mk

СОДРЖИНА

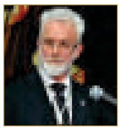

Одблиску со ректорот проф. д-р Аце МИЛЕНКОВСКИ — 3

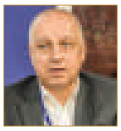

МЕГАИНТЕРВЈУ: Карол ЈАНАС - градоначалник на Поважска Бистрица, Словачка „Решавање на зелените проблеми ако сакате модерна општина“ — 4

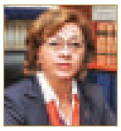

ОБРАЗОВАНИЕ: Како да ги задржиме младите дома? — 10

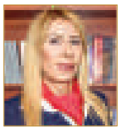

КОЛУМНА: Проф. д-р Валентина М. ПАЛЕВСКА „Предизвикот на човечките ресурси како бренд-амбасадори на општините“ — 16

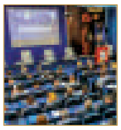

ТЕМА: УТМС ги собра светските градоначалници – Какви пораки испратија од Меѓународниот Форум на градоначалници? — 20

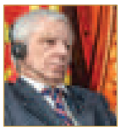

МОЈА ОПШТИНА: Жан-Ив КАМИ, советник на градоначалникот на Париз — 30

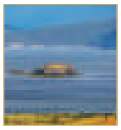

РЕПОРТАЖА: Преспа – има ли туристичка иднина езерото што полека пресушува? — 36

ДУРБИН: Кратки вести од светот — 46

АВИОБИЗНИС: Воздухопловниот систем се бори со сета сила да опстане — 54

ДИПЛОМАТСКИ ПОГЛЕД: Европскиот пат и декларативната поддршка за Македонија — 58

КОМПАРАЦИЈА: Македонските наспроти светските општини — 62

ЗПГМ

ЗПГМ

ЗДРУЖЕНИЕ НА ПРОФЕСОРИ ПО ГЕОГРАФИЈА НА МАКЕДОНИЈА „ПРОФ. Д-Р ЉУБЕ МИЛЕНКОВСКИ“ – СКОПЈЕ

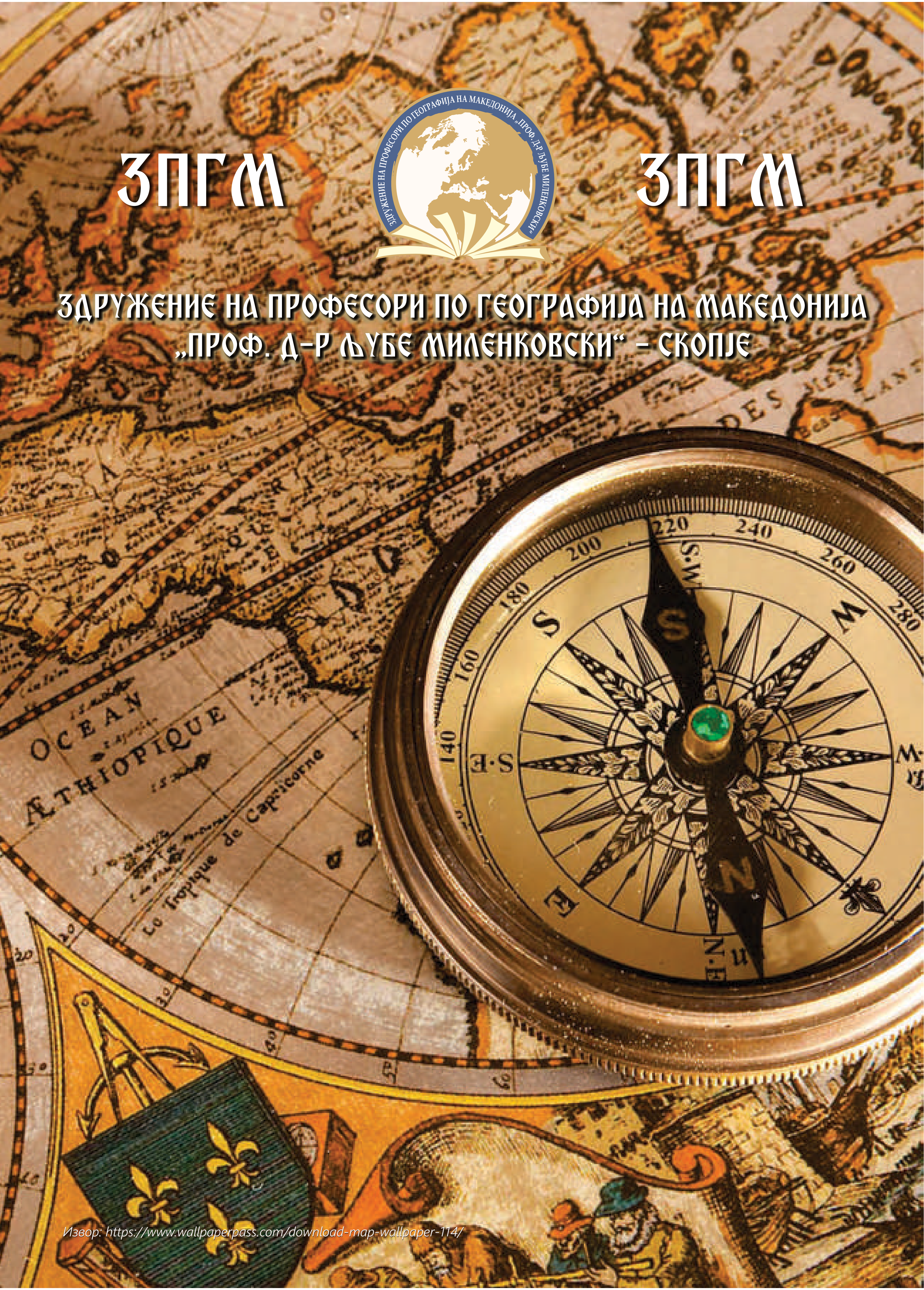

Извор: https://www.wallpaperpass.com/download-map-wallpaper-114/

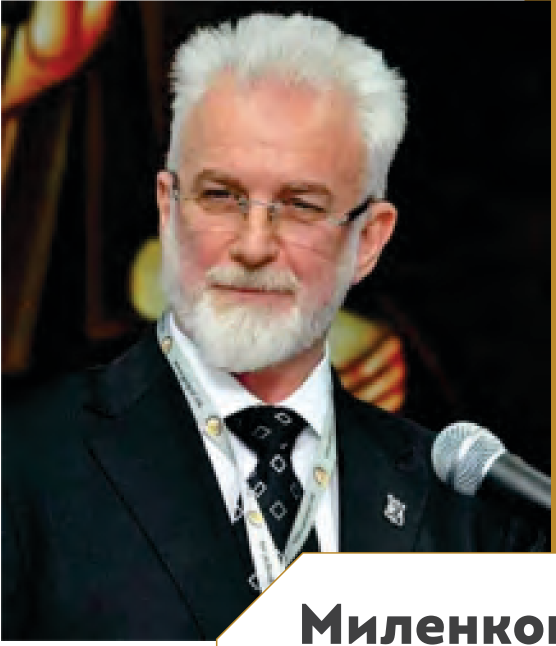

Одблиску со ректорот

ПРОФ. Д-Р АЦЕ МИЛЕНКОВСКИ

Миленковски: „НЕОПХОДНА Е САМОСТОЈНОСТ НА ОПШТИНИТЕ

При секоја моја посета на нашите општини, сè повеќе ми се потврдуваше потребата од организирање меѓународен форум на градоначалници. Чувството на неопходност произлегуваше од состојбите во кои се наоѓаат нашите општини, нашите општински згради, од недостатоците на нашиот систем, во кој градоначалниците се борат да направат и да оставаат нешто за својата општина. Можеби нема да можеме нешто веднаш да смениме, но за мене е значајно од некаде да почнеме. Да почнеме со гласно зборување, со прикажување на реалните состојби во кои се наоѓаат нашите општини и градоначалници и со барање решениија за предизвиците со кои се соочуваат.

На секоја општина мора да ѝ се даде целосно ослободување, и хоризонтално и вертикално, што значи моќ и средства за решавање на проблемите на својата територија. Неопходна е децентрализација на општините, јакнење на нивните капацитетите, неопходно е да им се даде моќ, но и да бидат повикани на одговорност. Градоначалниците треба и мора да имаат одврзани раце за владеење на својата територија.

Секој денар што ќе дојде од граѓанинот, треба да остане и да се инвестира во неговата општина, во местото во кое ги расне своите деца и внуци, за да му останат тука, а не да си ја бараат среќата далеку од своето родно место и од својата родна Македонија.

Едно семејство може да оди напред само ако главата на семејството, градоначалникот, има моќ да ги определува приоритетите и инвестициит и ако располага со средства за нивно реализирање. Зашто никој подобро од него не знае што е потребно во неговиот дом, во неговата општина. Проблемите не се од денес, од вчера, но да почнеме да ги решаваме. Секој од нас може да направи мал чекор за нашите општини, за доброто на нашата татковина, нашата Македонија.

МЕГАИНТЕРВЈУ

КАРОЛ ЈАНАС

Градоначалник на општината
Поважска Бистрица,
Словачка Република

ЛОКАЛНИТЕ ВЛАСТИ ВО СЛОВАЧКА ГИ МОТИВИРААТ ГРАЃАНИТЕ ДА КОРИСТАТ ЈАВЕН ПРЕВОЗ

Градот Поважска Бистрица се наоѓа во северозападниот дел на Словачката Република. Градоначалникот на Општина Поважска Бистрица, Карол Јанас, зеде активно учество во првиот Меѓународен форум на градоначалници „Модерна општина“, во организација на Универзитетот за туризам и менаџмент во Скопје. За нашиот магазин, словачкиот градоначалник сподели совети и препораки како да се стигне до модерна и организирана општина. Локалната власт во неговата земја ги мотивира граѓаните да користат јавен превоз како начин за транспорт низ градот, а автобусите што се користат се на електричен погон со цел да се зачува животната средина. Според него, дополнително, една од мерките за чист град и квалитетен амбиентален воздух што може да се преземе е пренасочување на транзитниот сообраќај надвор од градот.

Лошиот квалитет на воздухот предизвикан од индустријата, начинот на затоплување и издувните гасови од возилата е горлив проблем со кој се соочуваат жителите на многу градови во Македонија, но и проблем за кој локалните власти постојано се обидуваат да најдат трајно решение. Кои мерки ги преземаат тамошните локални власти, вклучително и вие за да им обезбедите на жителите чист воздух?

Градот Поважска Бистрица поддржува извори на греење со ниски емисии и гради станици за полнење на електрични автомобили. Ги поддржуваме и ги мотивираме граѓаните да патуваат и да користат јавен превоз, чиј возен парк во денешно време се состои од хибридни и од електрични возила. Во нашиот град, надлежните органи го проверуваат квалитетот на воздухот во индустриските области и утврдуваат дали се користат соодветни филтри и технологии за заштита на амбиенталниот воздух. Истовремено, внимаваме новите градби да бидат во соодветен сооднос со зелените површини во градот преку почитување на задолжителните прописи предвидени со зонскиот план.

Сообраќајниот метеж и недостигот од простор за паркирање е проблем број еден за Скопје како метропола. Би можеле ли да споделите ваши искуства како да се реши сообраќајниот хаос?

Нашата цел е долгорочно и систематско решение за сообраќајниот метеж, односно пренасочување на транзитниот сообраќај надвор од густо урбанизираните области на градот. Во случајот со Поважска Бистрица, надвор од центарот на градот е автопатот Д1 со 3 автопатски крстосници, кој обезбедува значителни ограничувања за транзитот низ градот. Транспортната услуга на индивидуалните станбени населби систематски ја решаваме со насочување на сообраќајот (еднонасочни улици), со што ослободуваме простор за статичен транспорт.

Панорама на Поважска Бистрица
Извор: www.facebook.com/karol.janes

Градиме паркинзи со голем капацитет во периферните области на станбените зони. Постепено и концептуално градиме велосипедски патеки обезбедувајќи непречен трансфер низ градот, како до училиштата, така и до најголемите капацитети што вработуваат голем број работници, преку регионални, приградски и градски велосипедски рути. Исто така, постепено го реализираме проектот за изнајмување електрични велосипеди, таканаречена цикломобилност.

Земјите-членки на ЕУ се познати по начинот на селекција на отпад. Ова до некаде е предвидено и со европските регулативи. Дали кај вас се почитува и се применува селектирањето и рециклирањето отпад?

Градот Поважска Бистрица ги одвојува индивидуалните стоки од комуналниот отпад во согласност со Општата обврзувачка регулатива бр. 36/2008 за управување со комунален отпад и мал градежен отпад на територијата на градот Поважска Бистрица. Во име на производителите во нашиот град, посебен систем за собирање е обезбеден од „Енвипак", организацијата за одговорност на производителите, која обезбедува собирање, одложување и рециклирање на селектираниот отпад. „Енвипак" во соработка со градот Поважска Бистрица и компанијата што го собира отпадот, се обидува да воспостави ефикасен систем за собирање, селектирање и враќање на селектираниот отпад во рамките на дадените законски можности. Секоја година го зголемуваме процентот на селектирање на комуналниот отпад. За последните 6 години ова зголемување изнесува 20 отсто, од 20,96% во 2016 година на 40,97% во 2021 година.

Уште еден проблем со кој се соочуваат локалните власти во нашата земја се уличните кучиња. За овој долгогодишен проблем се чини како да нема трајно решение. Посебно во помалите градови, како на пример Тетово, кој се наоѓа на 40-тина километри од Скопје, уличните кучиња се проблем број еден за тамошното население. Дали би можеле да споделите искуство од Вашата земја како да се надмине овој проблем?

Градот Поважска Бистрица има воспоставено договор со граѓанското здружение „Хафкачи" („Кучиња"). Ова здружение врши заловување на кучињата-скитници и нивно сместување во кафези и стационар на заловените кучиња. Соработката е на многу добро ниво и заловувањето кучиња се врши секојдневно многу ефикасно. Пријави за кучиња скитници стигнуваат и до локалната самоуправа, која веднаш го известува здружението, по што кучето-скитник е заловено.

Словачка е земја што негува дециниска култура, со автентични градби останати уште од времето на австро-унгарското владеење. Во ера кога архитектурата се модернизира, како успеавте да ја зачувате автентичноста на старите градби?

Градот Поважска Бистрица има многу малку историски градби. Автентичноста на оригиналните згради кога се случува нивно реконструирање, односно реновирање и можна промена на нивната употреба, градот Поважска Бистрица ја обезбедува преку обврзувачките прописи на зонскиот план. Дополнително, општината обезбедува реконструкција на историски градби, особено преку посебна Општа обврзувачка регулатива за локални споменици и обврзувачки мислења и услови поставени од релевантниот орган за споменици.

Словачка е исто така земја препознаена по старите замоци, кои и ден-денес се зачувани и во функција на туристите-посетители. Колку локалните власти, но и централната администрација вложуваат во зачувување на културно-историското наследство?

Замокот „Бистрица" во Поважски е единствениот национален споменик на културата што е во сопственост на општината од 2008 година. Оттогаш, трошоците поврзани со реконструкцијата редовно се финансираат.

Во првите години тоа беа главно истражување и изработка на проектна документација, чии трошоци се искачија на 100.000 евра. Овие средства беа обезбедени од субвенции од Министерството за култура на Словачката Република во комбинација со кофинансирање од градот во износ од 10.000 евра. Пообемното реновирање завршено во 2017 година беше поддржано од норвешки фондови со грант од 457.000 евра, а придонесот на градот се искачи на 81.000 евра. Градот има направено приклучок за струја директно од сопствени ресурси во дворот на замокот за 6.500 евра и ги покрива месечните трошоци за струја. Годишната финансиска поддршка од градот за Здружението на замокот „Бистрица" се реализира во вид на поврат на трошоците за материјална опрема и работа во износ од 3.500 евра, а градот дава свој придонес и при одржувањето културни настани, како и за други реални потреби. Досега, за реконструкција, опрема и културни настани во замокот градот вложил приближно 145.000 евра. Нашата поддршка продолжува. Здружението на замокот „Бистрица" е вклучено во системот за годишно субвенционирање на Министерството за култура, кое во соработка со Канцеларијата за труд спроведува проекти за поддршка на невработените и за реставрација на споменици. Благодарение на поддршката, Здружението вработува по десетина луѓе секоја сезона. Трошоците за работна сила се финансираат од Заводот за труд, а Министерството за култура обезбедува материјална опрема. Во последните три години со овој проект се предфинансирани приближно 344.600 евра.

Спортот и рекреацијата се многу важни за граѓаните, но пред сè за младите. Какви

Замок Бистрица
Извор: archinfo.sk

Спортски објект во Поважска Бистрица
Извор: www.facebook.com/karol.janes

активности и содржини за рекреација им нудите на младите луѓе во вашата општина?

Градот постојано инвестира во развојот на спортот и на спортската инфраструктура. Изминативе години изградивме речиси десет мултифункционални игралишта и целосно ги реставриравме фудбалскиот стадион и атлетската патека. Спортската сала беше реконструирана бидејќи ракометот е спорт број еден во Поважска Бистрица. За нас е важно да обезбедиме соодветни спортски услови за спортување на децата и на младите и затоа градот постојано создава најпогодни услови за нив. Од неодамна, Општината гради скејт-парк според барањата на младите во градот и зона за одмор во близина на езерцето „Славојка“ погодна за сите возрасни групи.

Дали имате како градоначалник програми за субвенционирање на локалното население и за што се овие програми?

Општината има можност финансиски да поддржува проекти за потребите на граѓаните и за непрофитните организации директно од системот на грантови во износ од 33.000 евра. Годишно непрофитните организации и спортските клубови и здруженија со седиште во градот Поважска Бистрица можат да аплицираат за финансиска субвенција за спроведување на планираните активности. Овие средства се прераспределуваат од Градскиот совет. Исто така, преку програмата за грантови, градот секоја година обезбедува директни трансфери за поединци и непрофитни организации во износ од 30.000 евра. За да одговори на барањата за поединечни грантови во текот на годината, градоначалникот има на располагање годишен износ од 3.300 евра, кој го користи по сопствена процена. Од 2018 година, градот Поважска Бистрица реализира и партиципативен буџет за заедницата, од кој физичките и правните лица може да добијат сума од 1.500 евра за спроведување проекти.

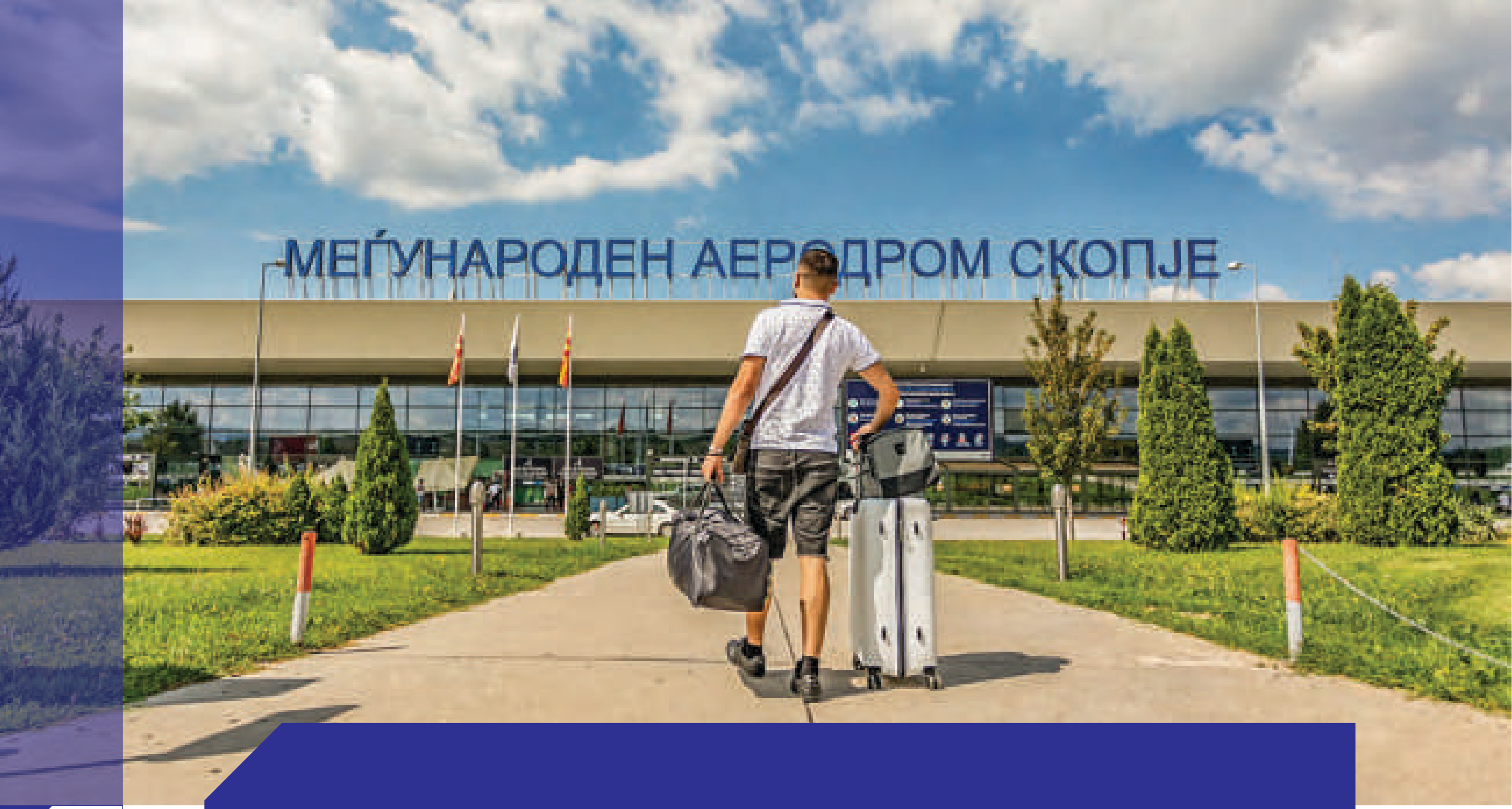

МАСОВНО ИСЕЛУВАЊЕ НА МЛАДИТЕ – КАДЕ ПОТФРЛИ ДРЖАВАТА?

Завршување на задолжителното средно образование, упис на факултет во Бугарија и вадење бугарски пасош. Или, пак, завршување на студии во Македонија и упис на магистерски студии во некоја европска држава. Или пак „Work and travel“ и останување во САД. Или, пак, сезонска работа во странство, работа на брод итн. Бројни варијанти на осмислување на сопствената иднина со само еден резултат – билет во еден правец и напуштање на државата. На прсти се бројат младите што сакаат да останат во земјава. Каде „затаи“ системот? Каде потфрли државниот апарат? Зошто ретко кој млад човек својата иднина ја гледа во Македонија?

Сите претпоставуваат, но никој не знае со сигурност. Многубројни анкети се трудат да дадат одговор на ова прашање. Податоците укажуваат на фрапантно незадоволство кај младите луѓе. Секој трет млад човек сака да се исели од државата – покажува последното истражување на Агенцијата за млади и спорт спроведено во периодот од јануари до март 2022 година на примерок од 1.200 испитаници. Две третини од младите едвај чекаат шанса да си заминат бидејќи се незадоволни од образованието, не гледаат можности за развој, песимисти се да отворат сопствен бизнис. Едноставно, излезот за достоинствен живот го гледаат надвор од границите на земјата. Притоа, „со една нога надвор" се најчесто младите од источниот регион. Најмала желба да се иселат имаат младите од Полошкиот Регион.

Како главна причина се посочуваат незадоволството од квалитетот на образовниот систем и недостигот од практична настава. Младите сметаат дека ако се подобри квалитетот на образованието, односно ако трите образовни столба ги подготват за она што ги чека при работните активности по завршување на едукацијата, квалитетот на живеење може да се подобри. Исто така бараат подобри можности за вработување и намалување на корупцијата, како во образовниот сектор, така и во цел административен апарат. Според младите, корупцијата царува насекаде и од неа зависат сите области на животот.

„Кога би се намалила корупцијата, лесно би можеле да се запишеме на факултет, да се вработиме според струката, но и да живееме во почист град", образложил еден испитаник.

Дури 68,4% од анкетираните имаат негативен став кон образованието, за речиси 30% проблемот е во наставниците и во професорите, за кои сметаат дека немаат доволно квалификации и не се заинтересирани соодветно да ги едуцираат учениците и студентите.

Според податоците, 30% од младите испитаници сметаат дека немаат доволно можности за развој во државава. Една третина од испитаниците одговориле дека имаат желба за развивање сопствен бизнис, но дека немаат доволно можности за тоа. 24,4% од испитанциите би барале работа во странство, а само 23,3% од младите сакаат да работат во приватниот сектор, односно го преферираат пред јавната администрација.

Слични податоци за причините за иселување кај младите покажува и истражувањето на Фондацијата за демократија Вестминстер. 83% од младите не им веруваат на институциите поради високиот степен на корупција, а би се иселиле поради неквалитетното образование, големата стапка на невработеност кај младите и ниските примања.

Невработеноста и ниските плати - главна причина за незадоволство
Извор: mia.mk

МАКЕДОНСКОТО НАСЕЛЕНИЕ СТАРЕЕ

Резултатите од последниот попис се поразителни и се доказ за она на што младинските организации алармираа со години. За две децении, бројот на жители во земјата е намален за 185.834 лица или за 9,2%. Три четвртини од вкупниот број општини во земјава изгубиле голем процент од своето население. Некои се преселиле во околните места, во поголемите градови или во Скопје, но добар дел ја напуштиле државата. Најлоша е состојбата во Центар Жупа, Маврово и Ростуша и Ново Село, кои изгубиле од 39% до 42% од последниот попис од пред 20 години. Според возрасната структура, најголем процент од населението – 7% – се во возрасната група од 40 до 44 години. Притоа, ако сочинувале младите во 2002 година 23,8% од вкупното население, сега има 17,8% млади од вкупниот број граѓани. Се работи за 150.000 лица. Дури 10.5% од младите на возраст од 15 до 29 години заминале од државата и повеќе не се дел од резидентното население. Вкупно 53.900 млади не се повеќе во земјата.

19.000 ЦЕЛОСНО НЕПИСМЕНИ ЛИЦА

Според последниот попис на населението, во Македонија има речиси 19 илјади целосно неписмени лица, кои сочинуваат 1,2% од вкупното население. Од нив, 5.517 се мажи и 13.380 се жени. Голем е бројот, околу 45.000 луѓе, за кои не се знае степенот на школска подготовка. Над 95% од резидентното население на возраст од над 15 години во државата се писмени. Притоа поголемиот дел од писменото население се жени, но и над две третини од тие што се неписмени.

Според највисокиот степен на школска подготовка што го достигнале, во вкупното резидентно население на возраст од 15 години и повеќе, регистрирани се: 23.192 лица или 1.5% без образование, 62.129 лица или 4.1% со незавршено основно образование, 423.456 лица или 27,8% со основно образование, 672.375 лица или 44,1% со средно образование, 263.349 лица или 17,3% со високо образование, 29.654 лица или 1,9% се со магистратура, 6.037 лица или 0,4% со докторат, а 45.174 лица или 3,0% со непозната школска подготовка.

19 илјади целосно неписмени лица

Проф. д-р Благица Новковска

ЗА 45.000 ЛИЦА НЕ СЕ ЗНАЕ СТЕПЕНОТ НА ПИСМЕНОСТ

Универзитетската професорка Благица Новковска, своевремено директорка на Државниот завод за статистика, вели дека во земјава не можат да се креираат соодветни образовни политики за зголемување на писменоста без релевантни, целосни и квалитетни податоци. Статистичките податоци регистрирале раст на нивото на писменост од 96,1% во 2002 на 98,8% во минатата година, што е зголемување за 2,7 процентни поени. Според неа, треба да се направи споредба со нивото на писменост во другите држави. Со целосна писменост од 100% можат да се пофалат единствено скандинавските држави како Финска и Норвешка. По нив следуваат Луксембург (100%) и Швајцарија и Исланд (99%). Ако се анализираат податоците, се заклучува дека Македонија се наоѓа на средина на регионот според степенот на писменост, што воопшто не е загрижувачки податок, но Новковска укажува на еден сериозен пропуст при пописот. Податокот дека за 45.000 лица не се знае степенот на писменост, води кон тоа дека добиените статистички податоци не се репрезентативни.

„По објавените податоци од пописот во 2021 година, сериозно се поставува прашањето за релевантноста на податокот за нивото на неписменост на населението, поради тоа што за 45.174 лица е непознато дали се писмени или неписмени. Тоа изразено ја загрозува точноста на податокот добиен со попис во кој непознатото е многу поголемо од познатото. Таквите грешки во податоците сериозно ја загрозуваат можноста да се оценуваат состојбите и да се креираат соодветни политики", вели Новковска.

ДОСЕГАШНИТЕ ПОЛИТИКИ НЕ ДАДОА РЕЗУЛТАТИ

Економските и образовните политики досега не понудија некое значајно подобрување на економската и социјалната состојба на младите луѓе. Сè уште е предолг „празниот период" во кој младите што го завршиле образованието чекаат да се вработат. Неможноста веднаш да најдат работа, која може да им обезбеди пријавување на определено или на неопределено време и сигурни, навремени и солидни примања ги принудуваат или да се иселат или, пак, да продолжат со повисок степен на образование, во надеж дека по стекнувањето на квалификациите, полесно ќе се вработат и за

поголема плата поради повисокиот степен на стручна подготовка. Токму тоа е и проблемот: многу млади со високо образование додека фабриките кубурат со кадар. Недостигот од општи работници, мајстори, занаетчии почна да ја подига цената на нивниот труд, но и покрај тоа, ретко кој сака да работи во овие струки. Само за пример, работник-надзорник на едно помало одделение во фабрика (надвор од зоните) има плата од околу 25.000 денари, а со разните додатоци за работа во смени, во недела, за празник, може месечно да заработи и до 35.000 денари. Од друга страна, сметководител со високо образование едвај добива просечна плата. Сепак, повторно сите избираат канцелариска работа, по можност да е во некоја државна институција.

Неизбалансираноста на пазарот на труд (квалификациите на работниците наспроти барањата на фирмите), како и лимитираните можности за вработување на младите соодветно на нивните потенцијали и капацитети, водат до висока долгорочна невработеност и многу високо учество на младите во вкупната миграција, привремена или трајна. Ова е долгорочен проблем што не може да се промени преку ноќ, особено мотивацијата на младите луѓе. Затоа професорката Благица Новковска вели дека се неопходни добро дизајнирани демографски, образовни, социјални и економски политики, не само во делот на формалното туку и во неформалното образование.

„Во средиштето на овие политики треба да бидат младите, кои треба низ образовниот процес да се стекнуваат со знаења и со вештини што му се потребни на бизнис-секторот и кои се веднаш применливи. Но, од друга страна, потребни се и добро дизајнирани обуки, како и програми за доквалификација и за преквалификација на младите што го завршиле формалното образование и кои се невработени. Ваквите програми мора да се подготвуваат во заемна соработка со бизнис-секторот и да обезбедуваат вработливост“, потенцира Новковска.

Според неа, основен предуслов за креирање соодветни политики е да се имаат точни податоци за населението што живее во земјата, како и за она што се иселило. Бидејќи пописот не обезбедил такви податоци, силно е загрозена ефективноста на политиките што ќе се креираат и ќе се спроведуваат во иднина.

КАКО ДА СЕ ПОДОБРИ МАКЕДОНСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ?

Кој и да прашате какви се македонските работници на работа во странство, ќе добиете најдобри препораки за нивните перформанси. Па зошто тогаш македонските компании се жалат дека не можат да најдат квалитетен и квалификуван кадар меѓу 122.000 невработени лица во земјава што активно бараат работа? Дали луѓето намерно „си ги кријат вештините“ поради ниските плати за да не бидат „натоварени“ со дополнителни обврски или пак навистина немаат вештини и знаења?

На недостиг од кадар, освен домашните фирми, се пожалија и странските фабрики што работат во зоните. И директорот на ТИРЗ, Јован Деспотовски, во една од своите последни прес-конференции посочи дека е ова константен проблем. Дотолку што фирмите бараат работници од странство да работат во фабриките кај нас. Дел од нив (Маркарт, Кромберг и Шуберт, Костал, Киел, Дрекселмаер, Вик, ОДВ Електрик, Гентерм) соработуваат со повеќе средни стручни училишта во Охрид, Битола, Прилеп, Велес, Тетово, Куманово и Кавадарци за да ги оспособат учениците за работа во нивните капацитети. Комбинираното дуално образование опфаќа класична настава во училиштето, проследена со пратика во некоја од компаниите. Во соработка со Делегацијата на германското стопанство, се спроведува програма по германски модел и стандарди за различни профили на кадри како на пример

„техничар за индустриска мехатроника“ и „техничар за производно машинство“. Проектот е поддржан од Министерството за економија на СР Германија и се спроведува во шест држави, а Македонија е една од нив. Целта е да им се помогне на компаниите што работат во индустријата да обезбедат стручен кадар, со тоа што учениците уште за време на своето средно образование ќе бидат подготвувани за работа во конкретна компанија. Притоа, компаниите од една страна нема да губат време и финансии во едукација на новиот кадар, а од друга страна учениците може да се чувствуваат сигурно дека по завршувањето на нивното средно образование ќе се вработат во компанијата во која се стекнале со практика за време на своето средно образование.

Новковска вели дека се големи очекувањата од спроведувањето на дуалното образование во земјава, но и дека тоа има ограничен опфат.

„Се очекуваат многу позитивни ефекти од развојот на дуалното образование кај нас. Во прв ред, тоа се однесува на младите што се изложени на ризикот од сиромаштија поради послабата економска состојба на домаќинствата во кои живеат. Дуалното образование на овие млади им обезбедува олеснет премин кон вработеност, што помага суштински во подобрувањето на нивната економска состојба. Сепак, опфатот се очекува да биде ограничен поради традицијата на образовниот систем што не вклучувал таков модел“, вели Новковска.

Не е само средното стручно образование. Ниту универзитетите не можат да се пофалат со силни врски со бизнис-секторот. Додека во некои поразвиени држави студентите уште во текот на студиите се обучуваат или работат кај некој иден работодавач, кај нас по дипломирањето се губи целосно врската на факултетот со завршените дипломци. Иако има одредени компании што соработуваат со факултетите и ги вработуваат студентите со највисок просек, сè се сведува на тоа. Некои приватни компании уште одамна го регистрирале недостигот од кадар, па така, на пример, фармацевтскиот гигант „Алкалоид“ со години стипендира студенти на Фармацевтскиот и на Медицинскиот факултет, со отворени работни позиции во компанијата по дипломирањето. И покрај ретките позитивни примери за ваквите начини на регрутирање нови кадри, најголем дел од завршените студенти се оставени сами на себе да бараат работа. Не е тајна дека на оглас во Македонија ретко се наоѓа работа, па речиси сите одат на варијантата препорака или – народски кажано – „вработување преку врски“. Тоа важи и за приватниот и за јавниот сектор, со додавка дека за вработување во администрацијата важни се и политичките определби.

„Големата невработеност кај високообразованите кадри и тешкотијата тие да најдат пристојна работа ја потврдува неусогласеноста на наставните програми со потребите на компаниите“, вели Новковска. Клучно е да се обезбедат многу посилни врски меѓу универзитетите и бизнисите.

„Во тоа треба да бидат подеднакво вклучени и факултетите што ја изведуваат наставата и претпријатијата што имаат интерес за идните кадри. Моделирањето на наставните програми треба да се извршува врз основа на конкретни доставени барања за вештини од страна на бизнисот до соодветните високообразовни институции што ги реализираат тие програми. Голема улога во таа поврзаност треба да одиграат изборните предмети, кои треба да бидат избирани од студентите врз основа на барањата на компаниите во кои се очекува да се вработат, посебно во случај кога се тие студенти стипендисти на дадените компании. На краток рок компаниите треба да вложат во преквалификација и доквалификација на веќе оформените профили преку образовниот процес“, потенцира Новковска.

Според последните податоци обезбедени од државната статистика, на крајот од март, во земјава имало 120.000 невработени, од кои дури 21.000 имаат завршено високо образование.

КОЛУМНА

Пишува: **Проф. д-р Валентина Муцунска Палевска**
Професорка на Факултетот за меѓународен маркетинг менаџмент на УТМС

ВЛИЈАНИЕТО НА МЕНАЏМЕНТОТ НА ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ ВО МОДЕЛИРАЊЕТО НА ВРАБОТЕНИТЕ ВО БРЕНД-АМБАСАДОРИ

Глобализацијата и доминацијата на информациско-комуникациската технологија во 21. век генерираа промена на парадигмата во бизнис-заедницата. Иновациите го промовираа почетокот на економија базирана на знаење. Конкурентните деловни заедници, моделот на економија базирана на трудот и производството на физички добра го перципираат како анахронизам, а со тоа во новата ера креираат инвовативен бизнис-пејсаж што се базира и се фокусира на потрошувачката, генерирањето и дистрибуцијата на информации и нивното трансформирање во капитал на знаење. Таа промена продуцира креирање иновативни деловни инструменти што придонесуваат за убедливо јакнење на сознанието дека човечкиот капитал е највредниот ресурс што има есенцијално значење за продуктивна оддржливост и конкурентска позиционираност на организациите. Тој бизнис-тренд ја интензивира побарувачката на висококвалификувани работници и предизвикува криза на талентити, која се рефлектира со интензивни турбуленции во организациите, но истовремено создава дебалансиран пазар на труд. Тоа генерира контрадиктори состојби на пазарот на трудот, т.е. и покрај високите стапки на невработеност, понудата на висококвалификувани таленти е на најниско ниво. Тој проблем се зголемува, особено поради фактот што талентираните работници постојано мигрираат во различни организации затоа што во конкурентското деловно опкружување силните економии имаат дефицит на таленти и нудат извонредни услови за работа. Од тие причини организациите се соочуваат со проблемот на задржување на талентираните работници. Талентираните вработени имаат тенденција да

Проф. д-р Валентина Палевска Муцунска

ги менуваат своите работни места многу почесто, што не беше практика кај претходните генерации, а е предизвик за организациите во смисла на задржување на талентираните вработени. За да се справат со овие предизвици, организациите ја зајакнуваат фокусираноста на креирање и имплементирање на стратегии за привлекување и за задржување на таленти со извонредни знаења, вештини и компетенции. Овие промени ги принудуваат организациите да креираат комплексен интерен редизајн во функција на ефикасно менаџирање на стејкхолдерите, што ќе резултира со моделирање на нов ментален код базиран на силни импресии преку проектирање на функционална организациската култура и позитивна организациска клима. Во тој контекст се менува и пристапот во менаџирањето на човечките ресурси како највреден капитал. Менаџерите на човечки ресурси со примена на иновативниот бизнис-модел ја фокусираат својата работа кон брендирањето со човечки ресурси, инструмент што станува доминанто релевантен како стратешки пристап за привлекување и задржување на вработените, со што, не само што ги истакнува придобивките од вработувањето во организацијата, туку и ја позиционира организацијата како бенчмаркинг-работодавач за потенцијалните талентирани апликанти за вработување. Тој деловен модел го афирмираат конкурентските организации во развиените економии, со што го наметнуваат најголемиот предизвик со кој се соочува деловниот свет, а тоа е: како да се привлечат, да се вработат и да се задржат најдобрите таленти.

За менаџерите на човечки ресурси станува императив да знаат како да допрат до врвните талентирани професионалци, а приоритет им е да знаат што очекуваат тие од својата работна позиција и од целата организација. Денес, една од најценетите карактеристики на талентираните апликанти што бараат вработување е транспарентноста на нивното идно работно место. Справувањето со тој предизвик започнува со креирање и имплементација на стратегија за привлекување таленти базирана на моделирање на вработените како амбасадори на брендот. Според тоа, вработените бренд-амбасадори се еден од најдобрите инструменти за привлекување таленти.

КАКО ДА СЕ ИМПЛЕМЕНТИРА СТРАТЕГИЈАТА ЗА МОДЕЛИРАЊЕ НА ВРАБОТЕНИТЕ ВО БРЕНД АМБАСАДОРИ?

Актуелните вработени во организациите се тие што се веќе убедени дека тоа е најдобрата организација за работа, и затоа тие се најдобриот извор на информации за луѓето што се заинтересирани да се вработат во организацијата. Емпириските истражувања покажуваат дека информациите и содржините што ги споделуваат вработените добиваат осум пати поголема вредност од информациите и содржината што ги споделуваат корпоративните канали на брендот. На тој начин од интерните извори на информации, апликантите можат непосредно да знаат какво е искуството од работењето во организацијата.

За постигнување на стратешката цел за привлекување таленти, секоја организација треба да ги практикува следните чекори:

● Бенчмаркинг: истражување, анализа и идентификување индикатори за тоа кои стратегии ги спроведуваат високо позиционираните организации што веќе креираат политики за брендирање на вработени, без разлика на дејноста и на бизнис-секторот. Тоа овозможува да се дознае каков е актуелниот тренд и како ги фокусираат другите компании своите програми за вработените како амбасадори. Бенчмаркингот треба да служи како инспирација, а не да биде копија, бидејќи во рамките на стратегија за брендирање на работодавачот, фундаментално е создавањето персонализирана содржина што е адаптирана и компатибилна со спецификите на секоја организација.

● План за моделирање на вработените во бренд-амбасадори: по креирањето на бенчмаркинг-моделот, планирањето е почетна точка пред да се имплементира иновацијата. Во креирањето план за брендирање на човечките ресурси треба да бидат инволвирани и другите сектори, особено секторот за маркетинг и за комуникации, кој ќе го поддржи планот во создавањето визуелни ресурси за содржината што треба да ја сподели и кој ќе му даде компетентна поддршка на менаџерот на човечки ресурси за тоа како да ги дефинира и да ги спроведе активностите за моделирање на вработените во амбасадори на брендот. Целта на овој мултисекторски пристап во планирањето е да се постигне поголемо влијание врз таргетираната јавност.

● Комуникациски план за комуницирање на брендот: активност што е фокусирана на комуницирање на брендот од страна на интерните стејкхолдери е фундаментална за организациите. Токму затоа менаџерите треба да го споделат планот за брендирање со вработените како алатка за конкурентско позиционирање на корпоративниот бренд во функција на привлекување и на задржување на таленти. Поради тоа, треба да се креира комуникациски план што ќе овозможи да се пренесат информациите за планот за брендирање и истовремено преку тие активности да се генерира ангажман со потенцијалните соработници што ќе бидат клучни во текот на целиот процес.

● Медиуми за комуникација: успешно спроведување на акционен план не е обусловено само од интерното комуницирање на брендот, туку и од спроведување обука на вработените што ќе бидат идни бренд амбасадори. Обуката треба да бида адаптирана на трендовите во социјалните медиуми за да се пристапи кон стратешко споделување на пораки преку лични мрежи.

● Избор на амбасадори од вработените за вработените: во рамките на оваа стратегија најважен е изборот на вработени што ќе бидат амбасадори за вработените. Во компаниите што се големи по структура и и по обем и кои имаат многубројна работна сила, информациите за моделирање на вработените во бренд-амбасадори треба да ги споделуваат сите, но само некои од вработените ќе бидат дел од персонализираната стратегија за

споделување на нивното искуство како вработени. Во организации со мал број вработени, многу полесно ќе се вклучи целиот персонал во промовирањето и во имплементирањето на бренд-амбасадорството.

● Компензација: целта на менаџерот на човечки ресурси е да креира политика за моделирање на вработените во бренд-амбасадори што ќе бидат лојални, со што ќе се зајакне релевантноста на стратегија за брендирање на вработените. Вработените бренд-амбасадори за максималната посветеност и лојалност не треба да добијат само финансиски стимуланси, туку и позитивни повратни информации со кои ќе се потенцира нивниот придонес за брендирањето на организацијата. На тој начин се креира атмосфера на заемна посветеност за која организацијата ќе ги награди посветените соработници, а тие ќе се чувствуваат ценети.

● Дејствување како пример: менаџерите треба да бидат пример за посветеност и лојалност кон организацијата. Во имплементирањето на програмата за вработените бренд-амбасадори, тие треба да им дадат максимална поддршка. Дејствувајќи како пример и модел во рамките на спроведување на програмата, менаџерот ќе им помогне на соработниците да се чувствуваат сигурно да споделуваат информации за корпоративниот бренд. Тие ќе може го следат личниот пример на менаџерот-лидер како манифестира и промовира врендости на бренд амбасадор.

● Повратна информација: во текот на процесот на имплементирање на програмата за бренд-амбасадори, менаџерот треба да биде отворен за своите соработници и да им овозможи тие да му дадат повратни информации во формален и во неформален контекст. Неговата видливост, присуство и поддршка во целиот процес придонесува за јакнење на чувството на припадност кај вработените и свеста за нивната улога како амбасадори на брендот.

Улогата на менаџирањето на човечките ресурси во центарот на брендто како поддршката на интерното брендирање е инструмент за развој на бренд-амбасадори во организациите. Вработените амбасадори на брендот не се директно ангажирани во продажни или маркетиншки активности, но делумно се одговорни за промоција на брендот на организацијата пред надворешните заинтересирани страни. Бидејќи од амбасадорите на брендот се очекува да го живеат брендот и да ја проектираат импресивната слика за брендот на организацијата, од витално значење е тие да го разберат и да го прифатат предлогот за вредноста на брендот. За ефективно моделирање на вработените во амбасадори на брендот неопходно е да се воспостави менаџмент на човечки ресурси фокусиран на брендот. Менаџмент на човечки ресурси во центарот на брендот се однесува на практиките поврзани со човечки ресурси, како што се вработување, обука, професионален и кариерен развој, менаџирање на перформансите и компензација. Кога вработените ќе бидат обучени да ја играат улогата на добри амбасадори на брендот во соработката со екстерните засегнати страни, се очекува дека искуството со брендот на клиентите ќе се подобри, што ќе резултира со лојалност кон брендот во свеста на клиентите. Во суштина, менаџментот на човечки ресурси со брендот во центар е клучен за градење свст за брендот, ефикасно позиционирање и за одржливост на брендот.

Резимирано, улогата на секторот за менаџирање на човечки ресурси е да ја поддржи организацијата во трансформацијата и во адаптирањето на процесите на нови средини и во дигитални стратегии. Тимот за човечки ресурси треба да биде модел за користењето на дигиталните медиуми како прозорци за споделување на корпоративната култура со новите вработени и потенцијалните вработувања. Креирањето висококвалитетна содржина споделена со вработените ќе обезбеди вредност за организацијата што ќе ги оптимизира регрутирањето, изборот и ангажирањето подобри таленти.

МОЌНА ПОРАКА ОД МЕЃУНАРОДНИОТ ФОРУМ НА ГРАДОНАЧАЛНИЦИ

ВРАТЕТЕ ИМ ГИ НАДЛЕЖНОСТИТЕ НА ОПШТИНИТЕ – САМО ТАКА ЌЕ ИМАМЕ ЕВРОПСКИ ГРАДОВИ, А ГРАЃАНИТЕ ЌЕ ДОБИЈАТ ПОУБАВО МЕСТО ЗА ЖИВЕЕЊЕ

Како да се олесни животот на граѓаните во општините низ Македонија, зошто помалите општини не се пристојно место за живеење, зошто мора граѓаните да патуваат до поголемиот соседен град за да извадат, пасош, лична карта, да подигнат документ од Катастарот или од Центарот за социјални работи, или, пак, да регистрираат кола? Зошто општините во Македонија не се развиваат како градовите во западноевропските земји? Зошто инфраструктурните проекти речиси и да ги нема? Дали се ова дел од причините поради кои жителите од помалите општини масовно се селат надвор од државата?

Одговорите на овие прашања се едноставни. Неопходно е да им се вратат ингеренциите на општините во опсегот во кој беа пред 32 години.

Ова беше една од главните пораки што беше испратена на Меѓународниот форум за градоначалници, кој се одржа на почетокот на месецот на Универзитетот за туризам и менаџмент во Скопје, под мотото „Модерна општина“.

Универзитетот за туризам и менаџмент во Скопје успеа на едно место да ги собере градоначалниците на македонските општини и градоначалници од Израел, Франција, Словачка и Бугарија, претставници од кабинетот на градоначалникот на Париз, претставници од дипломатскиот кор, како и организации што работат на развојот на општините, а со цел светските искуства за модерни општини да се применат дома.

Проф. д-р Аце Миленковски,
ректор на Универзитетот за туризам и менаџмент

„Идејата за организирање ваков престижен настан – Меѓународен форум на градоначалници на Универзитетот за туризам и менаџмент во Скопје – дојде од роудшоуто што го имаше Универзитето низ општините во државата, односно од потребата и желбата да ѝ се помогне на државата, да им се подобри животот на граѓаните и да им се даде поддршка на градоначалниците да ги реализираат своите програми“, изјави проф. д-р Александра Стоилковска, деканка на Факултетот за менаџмент на човечки ресурси при УТМС.

„Како општествено одговорна високообразовна институција, сакаме да дејствуваме, не да набљудуваме, и затоа решивме да организираме меѓународен форум, на кој домашните општини слушнаа светски искуства од градоначалници од Израел, Франција, Словачка, Бугарија“, истакна проф. д-р Стоилковска.

Ректорот на УТМС, проф. д-р Аце Миленковски, на Форумот порача дека е неопходна децентрализација на општините, со зголемување на нивните овластувања и степен на одговорност.

Градоначалници од македонските општини присутни на Меѓународниот форум

„Форумот за градоначалници што го организиравме, се однесува, пред сè, на една глобална тема за која се разговараше досега, а и ќе продолжи да се разговара. Темата е ,модерна општина'. Зошто модерна општина и зошто потребата од сето ова? Знам дека со овој настан ќе предизвикаме голем интерес, особено дека мојата изјава ќе предизвика турбуленции во мислењето на високата политика, кај одредени политички владини претставници, меѓутоа, што е мојата директна порака и што е пораката на целиот тим на Универзитетот што го подготви овој настан? Општините во Македонија, градовите во Македонија, ќе мора да си ги добијат правата и обврските, меѓутоа правата и обврските бараат и даваат голема одговорност. Што значи тоа кажано со други зборови? Порака до Владата, порака до идните влади. Ние потрошивме 32 години со еден измислен термин, а тоа е децентрализацијата. Нас децентрализација, сега во моментов 32-годишна, не ни треба. Треба Владата да им ги врати на секоја општина, на секој град, правата и надлежностите што ги имаа до деветесеттата година. Секоја општина, секој градоначалник во тие времиња назад, секој претседател на општина, во своите надлежности, во надлежностите на општините имаше сè под свои ингеренции, освен државната безбедност, службите за државната безбедност и македонската армија", изјави Миленковски.

„Кога ќе прошетате по европските градови, ќе забележите дека се добро средени и функционални, зошто да го немаме ние тоа?", прашува Миленковски и додава: „Зошто во општините да дивеат бесправни објекти, зошто за реновирање на еден мал мост се потребни месеци, па и години?"

„Работејќи на Универзитетот и претходно патувајќи по европскиот континент и низ светот, не можев да не забележам дека градовите се добро уредени и средени, чисти, со одлични комунални решенија, со прекрасни сообраќајни решенија, со подземни сообраќајници, со надвозници, подвозници, сето тоа што ние во главниот град на нашата држава го немаме. А зошто да го немаме? Само единствено затоа што во 90-тите години, со една одлука на Владата, потврдена од Собранието, сите ингеренции на општините им беа одземени и пренесени на централно ниво, каде што државата се централизираше. И сега ние 32 години ја вртиме истата плоча и кажуваме дека се децентрализираме. Не може некаде во некоја општина и во некој град бесправно да се дигаат градби без комплетна документација, а притоа

Градоначалници од македонските општини присутни на Меѓународниот форум

градоначалникот да нема право и да нема надлежност и да не може тоа да го сопре. Ние сето тоа го имавме до деведесетата година“, вели Миленковски.

Сите проблеми што ги имаат општините се должат на централизацијата на државата.

„Ако добијат општините систем по кој ќе функционираат како Софија, Атина, Белград, Париз, Њујорк, Чикаго, Хелсинки, Прага, Братислава, каде што надлежностите се комплетни, тогаш и ќе имате решение. Кога имате надлежност, кога сте носител на одлука, имате решение. Кога немате право, тогаш не можете да донесете решение. И да донесете какво било решение, тоа ви е невалидно. Замислете што кажува градоначалникот на Битола. За реновирање на едно мало мовче од само 14 метри, потрошил четири и пол месеци во комуникација со органите за добивање на досега триесетина решенија, во фаза на одобрување на реконструкција, а камо ли да градите, замислете! Па ги прашав колешките од Битола, дали е изградено нешто ново во Битола во овие 32 години, основно или средно училиште, нешто друго, дали е во Скопје изградено ново основно училиште? Ќе речеме ‚да‘, основното училиште ‚Киро Глигоров‘ во Капиштец во Скопје и со тоа се испофали Владата, па беше премиер на сечење лента! Тоа е неприродно за светот. Премиерите и министрите не се занимаваат со примарна работа – тоа е работа на општините“, изјави Миленковски

Можеби ние нема да можеме нешто веднаш да смениме, но за мене е значајно дека од некаде ќе почнеме. Да почнеме со гласно зборување, со барање решение и со покажување на реалните состојби во кои се наоѓаат нашите општини и нашите градоначалници“, порача на крај ректорот Миленковски.

На Форумот, домашните градоначалници имаа можност да слушнат и да се информираат од експертската јавност и од првите луѓе на европските и на светските метрополи како функционираат модерните развиени европски општини, какви практики користат и кои политики ги применуваат.

На пример, најмладиот градоначалник на израелскиот град Бат Јам, Цвика Брот, кој бил и советник на поранешниот претседател

Цвика Брот,
градоначалник на Бат Јам, Израел

Доналд Трамп, појасни дека општините во Израел одлично функционираат, без разлика од која партија доаѓа градоначалникот.

„Јас направив широка коалиција на локално ниво. Во таа коалиција се речиси сите партии, без разлика на политичката ориентација. Соработката со Владата оди одлично иако доаѓам од опозицијата, зашто како новинар лично ги познавав сите министри, па на тој начин доаѓам до решенија“, вели Брот.

Специјалниот советник на градоначалникот на Париз, Франција, д-р Жан-Ив Ками, рече дека во Париз, за големите и значајни објекти што се сметаат за историски, ингеренциите ги има Владата. Тој порача дека Скопје и другите градови во Македонија треба да бидат дел од Унијата на европски градови. Унијата има големи фондови, кои можат да помогнат во предизвиците со екологијата.

„Повеќето пари од фондовите на ЕУ одат во државите, а тие пари не стигнуваат до општините. Затоа треба да се лобира, како претендент за членка на Европската Унија, македонските градови да бидат дел од таа мрежа“, рече Ками.

Локалната самоуправа мора да работи на решавање на зелените проблеми ако сака да се смета за модерна општина, истакна Карлос Јанас, градоначалник на Поважска Бистрица, Словакија.

„Тоа подразбира: ниски емисии на штетни гасови во воздухот, ограничување на патниот сообраќај и бесплатен јавен превоз, користење велосипеди, ефикасно управување со отпад преку ригорозна легислатива за класификација и селекција на отпадот. Локалната самоуправа се грижа и за културното наследство и сакралните споменици, спортот и спортските објекти“, истакна г-н Јанас на панелот „Размена на искуства“ на Меѓународниот форум на градоначалници на УТМС.

Д-р Жан-Ив Ками,
специјален советник на градоначалникот на Париз

Карлос Јанас,
градоначалник на Поважска Бистрица, Словакија

Проф. д-р Зоран Ивановски,
проректор за меѓународна соработка на УТМС

Како дел од Форумот, беа организирани неколку панели на различни теми, на кој професорите ги елаборираа своите научни експертизи релевантни и применливи во општините.

Проф. д-р Зоран Ивановски, проректор за меѓународна соработка на УТМС, нагласи дека на општините им се потребни свежи финансии за да ги реализираат капиталните проекти.

„Над еден градоначалник или раководител на јавно претпријати има различни шефови, на државно ниво, министри, па шефови на партии, па шефови на локално ниво. На помош градоначалниците може да ја повикаат науката, односно дел од науката да пресликаат во општините со цел да ги имаат финансиите под контрола“, изјави проф. д-р Зоран Ивановски, проректор за меѓународна соработка на УТМС.

На панелот со наслов „Стратешко планирање и финансирање“, проф. д-р Наташа Ристовска, деканка на факултетот за претприемачки бизнис на УТМС, истакна дека паметните градови вложуваат во модерна инфраструктура и чиста околина. Целта е одржлив развој, помала сиромаштија во градовите, пристап до чист воздух и обновливи извори на енергија.

Проф. д-р Наташа Ристовска,
деканка на Факултетот за претприемачки бизнис на УТМС

Проф. д-р Александра Стоилковска,
деканка на Факултетот за менаџмент на човечки ресурси

На панелот, пак, на тема „Човечки ресурси, потенцијал и недостиг“ излагања имаа проф. д-р Александра Стоилковска, деканка на Факултетот за менаџмент на човечки ресурси и проф. д-р Валентина Муцунска-Палевска од истиот факултет.

„Истражувањата на светските експерти укажуваат дека работната сила се автоматизира побрзо од очекуваното, а усвојувањето на технологијата на компаниите ќе ги трансформира задачите, работните места и вештините до 2031 година“, изјави проф. д-р Стоилковска. Според анализите што ги презентираше, до 2031 година аналитичкото размислување, креативноста и флексибилноста ќе бидат меѓу најбараните вештини. Нова појава е потребата од вештини како што се активно учење, еластичност, толеранција на стрес и флексибилност. **„За да останат во своите улоги во следните пет години, речиси на половина од работниците ќе им треба преквалификација. Токму поради тоа, локалните заедници треба да обезбедат посилна поддршка за преквалификации на своите вработени“,** истакна Стоилковска на Меѓународниот форум на градоначалници на УТМС.

Проф. д-р Валентина Муцунска-Палевска,
Факултет за менаџмент на човечки ресурси

Доц. д-р Викторија Трајков,

Проф. д-р Сашко Граматниковски,
декан на Факултетот за туризам на УТМС

„Живееме во време на суфицит на образовани кадри и дефицит на талентирани апликанти. Секоја модерна општина треба да се посвети на регрутирање талентирани апликанти, кои ќе ја зголемат нејзината функционалност. Модерната општина денес е своевиден бенчмарк што подразбира: пронаоѓање и прифаќање модел по кој ќе работи, промовирање на човечките ресурси во бренд-амбасадори на работењето на општината и креирање политики што ќе придонесат кон брендирање на општината“, истакна проф. д-р Валентина Муцунска-Палеска, учесник на панелот на тема „Предизвикот на човечките ресурси како бренд-амбасадори на општините“.

На прашањето што треба да преземат општините за да станат атрактивни за туристите, на панелот „Развој на туризмот и меѓународна промоција на општините“ одговори дадоа доц. д-р Сашко Граматниковски, декан на Факултетот за туризам и доц. д-р Викторија Трајков.

„Пандемијата го наруши развојот на туризмот. Се сменија навиките на патниците. Неопходни се иновативни решенија за подобро управување со туризмот, како и да се дигитализира

Данела Арсовска,
градоначалничка на градот Скопје

целокупната понуда на градот. Дестинациите низ светот почнаа да инвестираат во технологии за патување како одговор на интензивниот процес на дигитализација на туризмот. Подигнувањето на статусот на градот во интелигентна дестинација е процес кој бара инвестиции и координирана работа помеѓу приватниот и јавниот сектор“, истакна деканот Граматниковски на Меѓународниот форум на градоначалници на УТМС.

„Да се брендира еден град или општина значи да се креира атрактивна приказна. Голем удел во градењето на имиџот имаат граѓаните, кои заедно со туристите, може да имаат носечка улога во промоција на општините. Важни за брендирањето се и локалните компании и странските инвестиции. Процесот на брендирање ќе придонесе да се инвестира во иновативни стратегии, како и да се зголемат инвестициите со цел зголемување на локалните буџети", изјави г-а Трајков на панелот.

На првиот Меѓународен форум за градоначалници што се одржа во просториите на Универзитетот за туризам и менаџмент присуствуваше и градоначалничката на Град Скопје, Данела Арсовска, која истакна дека градот Скопје континуирано работи на зголемување на своите капацитетите за да им овозможи подобри услови за живот на своите граѓани.

„Преку следење на актуелните трендови во европските метрополи и политиките што тие ги спроведуваат на локално ниво, се настојува дел од тие практики да се имплементираат и во Скопје. Главните области на кои посветено работиме се дигитализација, заштитата на животната средина, подобрување на јавната чистота, како и имплементација на проекти за енергетската ефикасност, затоа што граѓаните заслужуваат да живеат во поубав град. На денешната дискусија се разменуваат искуства и добри практики што може да се применат за добро на граѓаните“, истакна Арсовска.

Арсовска им се заблагодари на присутните градоначалници, претставници од европските градови и експерти и ја изрази својата желба за унапредување на соработката со Градот Скопје, како и за нови можности за пренос на знаења и на позитивни практитки што ќе помогнат да се подобрат условите за живот на граѓаните и нивното непречено функционирање.

МАКЕДОНИЈА НЕ Е САМО „ЗЕМЈА НА БАЛКАНОТ“, ТУКУ ДРЖАВА СО ИСТОРИЈА И ПРИЈАТЕЛСКИ НАРОД

- порака од Жан-Ив Ками, специјален советник на градоначалникот на Париз

Во ексклузивно интервју за Магазинот за туризам и менаџмент, Ками изјави дека Париз има договори за збратимување со 72 града од Европа. На македонските локални власти им порача да ги користат парите од фондовите на ЕУ за проекти и за инвестиции во општините. Во интервјуто, тој зборува и за јавниот превоз во европските метрополи и за проблемите со кои се соочуваат европските градоначалници.

Жан-Ив Ками,
специјален советник на градоначалникот на Париз

Загадувањето на воздухот е главен проблем на сите држави и градови низ светот. Сите главни градови ветуваат решенија за проблемот што ги засега граѓаните, но резултатите доаѓаат многу бавно. Париз е еден од метрополите чии локални власти се обидуваат да најдат решение за да се подобри квалитетот на воздухот за граѓаните. Вие сте Специјален советник во Одделението за надворешни работи на Градот Париз, каде што за Градоначалник е реизбрана Ана Идалго во 2020 година. Дали може да ни откриете кои мерки ги преземате како локална власт за овој проблем?

Справувањето со загадувањето на воздухот е врвен приоритет за нашата локална администрација, но акцијата во овој домен треба да го вклучи целото урбано подрачје, не само Париз, бидејќи загадувачките честички се движат. Токму затоа, кога се случува врвот на загадувањето, државните органи носат мерки со кои се воведува наизменично движење на сообраќајот. Општината презеде чекори за да го промовира користењето на јавниот превоз и на велосипеди наместо автомобили. Инвестиравме 150 милиони евра во проширување на мрежата на велосипедските патеки, така што во градот има повеќе од 1000 километри велосипедски ленти. Една

Велосипедска патека во Париз,
Извор: twitter.com

Syctom
Извор: syctom-paris.fr.

интересна работа е дека пандемијата со Ковид-19 ја поттикна употребата на велосипеди бидејќи луѓето сакаа да избегнат користење на преполн јавен превоз. Направени се 52 километри велосипедски патеки за време на рестрикциите, патеки што ќе останат и сега иако здравствените ограничувања се завршени. Друга многу значајна мерка е затворањето на бреговите на Сена за автомобилски сообраќај: ова неверојатно прекрасно место, кое е заштитено како светско наследство на УНЕСКО, сега е наменето само за пешачење, велосипедизам и други рекреативни активности. Но, ние сме заинтересирани да размениме идеи и искуства на оваа тема и со други странски земји, за да научиме или да го размениме нашето знаење со нив.

Депониите се поврзани со загадувањето и се еден од клучните причини за токсичните честички во воздухот. Земјите членки на Европската Унија бараат начин да ги намалат и да ги исчистат особено оние со хемиски и со медицински отпад. Како го решава Париз овој проблем?

Во Париз, управувањето со отпадот е во рацете на јавното тело наречено „Syctom", кое работи во целата метропола. Секоја година „Syctom" се грижи за 2 до 3 милиони тони отпад, кој се согорува на 3 различни локации. Претходно, на 6 различни локации, различните видови отпад се издвојуваат и се обработуваат. Со овие погони стопанисуваат приватни компании, кои се избрани преку тендерска процедура. И ништо од тоа не се прави на отворено. Фабриката во Иси ле Мулино е сместена под земја. Друг интересен факт е дека во Париз, само 7% од отпадот се складира под земја откако ќе се обработи, во споредба со просечните 30% на национално ниво. Сакаме да го користиме отпадот за производство на енергија и да го избегнеме долгорочното негативно влијание на подземните залихи. Патем, ,,Syctom" е вклучен во меѓународна соработка. Што се однесува до хемискиот или до медицинскиот отпад, тие припаѓаат во категоријата „опасен отпад" во согласност со одредбите на специфичното државно законодавство усвоено во 2008 година. Со нив се занимаваат специфични јавни агенции под надзор на регионот Ил де Франс (медицински отпад) или државата (радиоактивен отпад). ,,Syctom" се грижи за

Метро во Париз
Извор: descubriparis.com

хемискиот отпад што го користеле приватни лица, како што се искористени батерии, бои, домашен гас, градинарски производи. Хемискиот отпад што се користи од страна на професионалци и компании, се обработува според специфична легислатива, на специфични локации што не се под надзор на градот.

Какво влијание имаше панедимајат со Ковид-19 врз Париз? Дали мислите дека може да се врати животот во нормала за брзо време?

Животот во моментов е нормален. Од 16 мај, носењето маска во јавниот превоз не е задолжително. Туристите се враќаат. Оние од Азија се враќаат со побавно темпо бидејќи некои земји сè уште имаат ограничувања за патување во странство, но состојбата со туристите од Северна и од Јужна Америка, како и од Европа, дефинитивно се враќа во нормалата. Тоа не значи дека пандемијата е завршена. Сè уште дозволуваме луѓето да работат од дома преку компјутер барем неколку дена во неделата. Работењето на растојание е веројатно најголемата промена што се случи во текот на пандемијата. Оваа навика веројатно ќе продолжи и ќе стане општоприфатен начин на работа.

Јавниот превоз во Скопје е сериозен проблем. Во градот има премногу коли, а недоволно јавен превоз. Според Ваше мислење, кој би бил најбрзниот начин да се најде решение за овој проблем?

Не би сакал јас да бидам тој што ви кажува што да правите, но од моето секојдневно искуство во Париз, клучот е добра мрежа на јавен превоз. Ние имаме метро, автобуси и трамваи што се движат по кружни линии низ целиот град. Многу работодавци на својот персонал му покриваат половина од трошоците за месечен билет за јавен превоз, па така луѓето немаат голем интерес секојдневно да ги користат автомобилите. Имаме брзи ленти за автобуси и за такси, што исто така поттикнува да се користи јавниот превоз. Се разбира, неопходно е да се има и добра мрежа на станици за изнајмување „слободни“ велосипеди.

Престојувавте во Скопје неколку дена. Кое е Вашето мислење за Скопје и каква оценка би дале за градот?

Во Скопје во еден наврат останав една ноќ во времето на комунизмот. Денес заслужува да

„Големо браво за ефикасната организација на Форумот и великодушната гостопримливост на целиот персонал, од ректорот до преведувачите. Ѝ благодарам и на вашата градоначалничка, Данела Арсовска, што издвои време за кратка приватна работна средба. Сите вие сте многу љубезни кон вашите гости, па со нетрпение очекувам да присуствувам на следната конференција.

биде на туристичкиот пазар. Летот преку Загреб е доста едноставен, но, сепак, колку повеќе директни летови имате до европските метрополи, толку повеќе туристи ќе добиете. Ова е убав град со многу добри хотели и ресторани што ги исполнуваат највисоките стандарди и одлично место да се почне одморот во Македонија пред да се тргне во откривање на Охрид и на други места во земјата. Луѓето се многу пријателски расположени, и ако успеете да работите на подобро брендирање, сигурен сум дека ќе наидете на интерес кај туристите во Западна Европа, кои се уморни од преполните дестинации и бараат нови откритија.

Дали може да спомenete некоја стретегија која Македонија треба да ја спроведе за да привлече што повеќе туристи?

Направете сè што ќе им олесни на туристите да ја лоцираат Македонија на картата на Европа. Истакнете го фактот дека постојат посебен македонски идентитет, историја и јазик. Вие не сте само „земја на Балканот“. Недостигаат кратки (и поголеми) книги на англиски јазик посветени на историјата на Македонија. Многу туристи сакаат да прочитаат за земјата пред да се упатат кон неа.

Каква порака упативте на Форумот што го организираше УТМС?

Мојата порака е браво за ефикасната организација на Форумот и великодушната гостопримливост на целиот персонал, од ректорот до преведувачите. Ѝ благодарам и на вашата градоначалничка, Данела Арсовска, што издвои време за кратка приватна работна средба. Сите вие сте многу љубезни кон вашите гости, па со нетрпение очекувам да присуствувам на следната конференција.

Колку е тешко да се биде специјален советник во Одделението за надворешни работи во Градот Париз?

Не е тешко, тоа е прекрасна, исполнета работа. Редовно организираме средби со градоначалници, па дури и со шефови на држави, така што има многу предности оваа работа. Средби со луѓе што ја создаваат

Париз, домаќин на Олимписките игри во 2024 година
Извор: descubriparis.com

историјата на својот град или земја. Воедно, горд сум што ги бранам вредностите на европската интеграција, човековите права, владеењето на правото и прогресивната визија на општеството.

Кои се главните задачи на кои работите сега во локалната власт?

Имаме еден врвен приоритет: Олимпијадата во 2024 година. Тоа е искуство што се доживува само еднаш во животот и е личен предизвик за мене бидејќи мојот татко е најстариот жив член на француската делегација од Олимписките игри во 1952 и во 1956 година, па затоа сакам да дадам сè од себе да придонесам ова да биде одличен настан. Да се спроведе во сигурни услови за сите што ќе присуствуваат и да им се даде можност, дури и на „помалите" земји, да ја искористат приликата на игрите да привлечат внимание.

Дали претходно сте работеле во администрација или ова е Ваше прво искуство?

Поголемиот дел од мојата кариера ја поминав во јавната администрација. Претходно работев 10 години во приватниот сектор за развој на недвижности и земјиште, потоа 3 години како раководител за комуникации, односи со јавноста и финансирање во Централното тело на француската еврејска заедница, кое имаше 1.000 вработени.

Колку часови поминувате на Вашето работно место?

Мојот типичен работен ден почнува во 9 часот а завршува во 19 часот, но меѓународната агенда и неочекуваните настани секогаш го менуваат мојот распоред, што ја прави работата и напорна и многу благородна.

Како го поминувате Вашето слободно време? Дали сте често дома за време на викендите?

Поголемиот дел од моето слободно време го поминувам во градови далеку од Париз или во странство, а тоа е кога сум поканет да подучувам или да држам предавања во мојот „друг живот" како академик од областа на политичките науки. Пишувам и академски статии и книги.

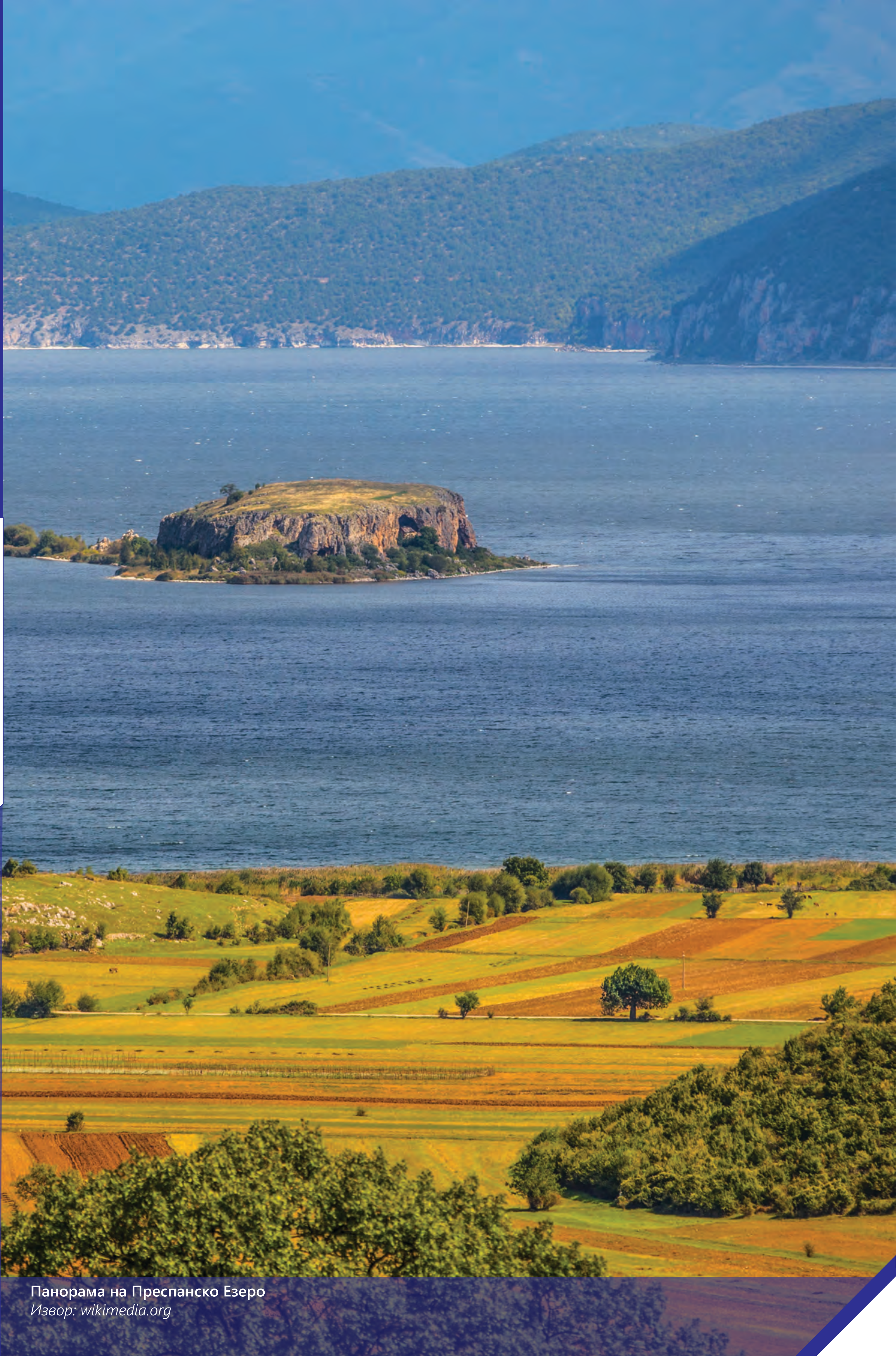

Панорама на Преспанско Езеро
Извор: wikimedia.org

ПРЕСПА – ИМА ЛИ ТУРИСТИЧКА ИДНИНА ЕЗЕРОТО ШТО ПОЛЕКА ПРЕСУШУВА?

Пред неколку децении, едно просечно македонско семејство со достоинство можеше да каже дека летува покрај Преспанското Езеро. Младинските кампови, детските одморалишта и камповите Крани, Асамати и Отешево беа преполни со гости. Денеска Преспанското Езеро има гости, но сѐ помалку капачи, освен локалците, битолчани, ресенчани и ретките вљубеници во тишината на подзаборавеното второ по големина природно езеро во Македонија. Жителите велат недопрената природа на Преспа има да понуди многу, студените ноќи во топлите лета можат да го разладат секого што сака да избега од вжештениот асфалт. Езерото пропаѓа, но плажите од година во година се сѐ пополни. Капачи нема многу, но сончањето на врелиот песок е приоритет за младите.

Искусните планинари што редовно ја качуваат Галичица, велат дека нема поимпресивна глетка од онаа од највисокиот врв Магаро (2.255 метри надморска височина) рано наутро, особено лете пред изгрејсонце. Тогаш најубаво се гледаат истовремено двете езера, Преспанското и Охридското, кои воодушевуваат со својата убавина. Патот низ Националниот парк „Галичица“ е еден од најживописните во Македонија, а особено

инспирира спуштањето кон Преспа. Од видиковецот „Лескоски уши“, кој се наоѓа на преспанската страна од паркот, на надморска висина од 1490 метри почнуваат да се назираат првите силуети на Преспанското Езеро. Овој видиковец има поглед кон прекрасните песочни плажи на Стење и околината, како и на Пречна Планина на границата со Албанија.

Кога ќе се спомне Преспа, ретко се мисли на масовен туризам, барем не во последниве години. Сепак, се направи обид запуштените плажи да добијат нов лик и да се најдат концесионери што ќе стопанисуваат со нив. Пред 8 години, на јавен конкурс се избраа идејни решенија за тоа како ќе изгледаат 600 метри плажи по должината на брегот, кои требаше да ги запазат највисоките туристички стандарди, а сепак да го заштитат биодиверзитетот во околината и да ја зачуваат природата. Тоа и се случи. Плажите беа нивелирани со нов песок, беа поставени лежалки и чадори за голем број туристи, беа поставени содржини за деца, а се појавија и повеќе угостителски објекти што нудеа квалитетна храна и пијалоци по многу ниски цени. Се чинеше дека туризмот се враќа на голема врата на Преспанското Езеро. Денеска сè уште нема голем број сместувачки капацитети во околината. Мора да се признае дека Преспа нема големи хотели. Се нудат индивидуални сместувачки капацитети, куќи и мали хотели. Сè повеќе жители бараат општината да изврши категоризација на домовите што ги издаваат. Токму затоа, приоритет на општината е сè повеќе да го стимулира алтернативниот екотуризам. Интересот кај инвеститорите е голем, но надлежните се на мислење дека е добро да се оствари и некоја браунфилд-инвестиција, да се реобнови, на пример, хотелот Европа, кој е оставен на забот на времето како тажен потсетник на посттранзициската приказна во Македонија.

Туризмот зема замав, особено пред две години за време на пандемијата кога затворените граници ги „принудија“ граѓаните да летуваат дома и одново да ги откриваат заборавените убавини на татковината. Во 2020-та, во Преспа летувале 4.250 туристи, главно домашни, и биле реализирани 16.990 ноќевања. Во Преспа има 262 легла во приватно сместување, 370 во хотелско и 100 легла се нудат во делот на манастирското сместување. И покрај тоа што овие бројки се смешни споредено со посетата на Охридското Езеро на пример, влеваат оптимизам дека и Преспа останува атрактивна како за домашните, така и за странските гости.

Поглед кон Охридското и Преспанското Езеро од Галичица
Извор: pont.org

РЕНОВИРАНИТЕ ПЛАЖИ – ГЛАВЕН АДУТ

Од поголемиот број плажи по должината на Преспанското Езеро, издвојуваме неколку песочни плажи што пленат со својата убавина. Пред нив се простира езерската шир, а зад нив планини со бујна вегатација.

Стење – најдолга плажа на западното крајбрежје во непосредна близина на границата со Албанија. Како што пишавме погоре, некогашната плажа е целосно обновена, поставени се нов песок, монтажни објекти на самиот брег и во езерото, а изградено е и ново шеталиште. Покрај плажата се наоѓа хотелот „Рива“, а во селото постојат неколку приватни сместувачки капацитети.

Претор – Прво на источното крајбрежје, местото Асамати изгледа како да не успеало да му одоле на забот на времето. Местото познато по кампот Асамати, некогаш многу популарен, е добро за престој, но плажата не е во многу добра состојба, па затоа оние што се сместени таму одат на плажа во Претор. Во Претор има доста развиен туризам, има неколку големи ресторани на самата плажа, кои организираат дневни и целовечерни забави. Поседува голем и сѐ уште бесплатен паркинг, а по должината на плажата може да се забележат разни продавачи на сѐ и сешто (најчесто ситници, сладолед, грицки и играчки за деца). Плажата е убава и чиста, но во водата има многу тиња, па поради чувството дека пропаѓаат длабоко, многумина само се сончаат или уживаат во некој од ресторanите.

Сливница – според многумина најубавата плажа по должината на езерото. Ќе ве

Плажата во Крани – рај за камперите

воодушеват 400-те метри ситен песок и чистата и плитка вода. Приватен концесионер се грижи за нејзиното стопанисување веќе подолг период, па важи за една од поскапо и подобро уредените плажи, ако не и најдобро уредена според сите неопходни стандарди. Располага со повеќе од 1.000 лежалки. Од самата плажа продолжува дрвен мост со платформа од каде што имате поглед на најубавите зајдисонца, особено во летниот период, а на хоризонтот јасно се оцртува и островот Голем Град.

Крани – Опкружен со исклучително богата вегетација, автокампот Крани ја доживува својата преродба последниве години. Сепак тој е оддалечен од песочната плажа дури 300 метри, а во околината се сместени и вили, бунгалови, ресторан и хотел во сопственост на МВР со пристојни цени. Самата плажа е мала и се наоѓа помеѓу два ѕида од трски. Езерото е многу плитко, со тиња и алги при влезот. Плажата е интересна за пешачење низ водата, особено за децата. Дното е песочно, нема ниту едно камче, а откако ќе се поминат 150-те метри ѕид од трски, се отвора поглед на целото езеро. Сепак, дискутабилно е како ќе работи кампот оваа година. Камперите останаа незадоволни што концесионерот Трпеновски оваа година драстично ги покачил цените од минатогодишните 19.500 на 29.000 денари, а притоа го обвинија дека не инвестирал во водоводната мрежа, канализационата мрежа, санација на прочистителната станица, санитарни јазли и друго. Камперите стравуваат дека крајната цел не била заживување на кампот, туку напротив, дека концесионерот заедно со својот бизнис-партнер само подготвува терен да гради луксузен туристички комплекс со хотел и Аква-парк. Тоа практично значи дека доколку овој план се оствари, локацијата ќе го изгуби стариот изглед и практично ќе биде претворена во градилиште подолг период.

Дупени Бич – оваа плажа со години беше една од најпознатите на Преспанското Езеро, најмногу поради исклучително топлата вода и ситниот песок. Сепак, во последниве неколку години, повлекувањето на езерото си го направи своето. На дното остана толку многу тиња што речиси го оневозможи капењето бидејќи имате чувство дека сте стапнале во жив песок што ќе ве повлече надолу. Сепак, има ентузијасти на кои тоа не им пречи, па без проблем влегуваат во водата. Плажата е делумно уредена со сламени чадори и лежалки, функционира бар-ресторан каде што може да нарачате лесни јадења и пијалоци. Голем дел од неа е практично празна, па многумина во летниот период одлучуваат да ги постават своите пешкири и чадори и да се сончаат токму овде.

ЖИВОПИСНИ СЕЛА СО АВТЕНТИЧНА АРХИТЕКТУРА И СТАРИ ЦРКВИ И МАНАСТИРИ

Руралниот екотуризам веќе одамна постои во Преспа, а зема замав во последниве години. Главна предност на овој предел е климата. Секогаш е пријатно и дувка ветре, а навечер ќе ви треба облека со долги ракави бидејќи и летните ноќи знаат да бидат исклучително студени. Меѓу селата што предничат во овој вид туризам се Брајчино, Љубојно и Долно Дупени. Сместени во подножјето на југоисточниот срт на Баба Планина, тие се идеална локација за многу планинари што од овде (Брајчино) го почнуваат својот седумчасовен поход до Големото Езеро на Пелистер.

Брајчино – влезна порта кон Пелистер

Токму во Брајчино се чини има најмногу куќи што сместуваат гости. Речиси сите се реновирани автентично во традиционална архитектура (градени од камен, покриени со ќерамиди), имаат убаво уредени дворови преполни со разновидни дрвја и цвеќиња и нудат традиционални јадења за посетителите. Може да се преноќи и во конаците на манастирот Св. Петка. Неизбежна е и прошетка до петте цркви во селото: Св. Никола, Св. Богородица, Св. Илија, Св. Арангел и Св. Атанас. Брајчино има велосипедски патеки и неколку обележани планинарски патеки. Низ селото тече бистрата и бујна Брајчинска Река, која го дели селото на Горно Маало од нејзината лева страна и Долно Маало на нејзиниот десен брег. Атарот на Брајчино изобилува со извори и брзи бистри притоки на Брајчинска Река, на која некогаш во селото работеле 12 воденици. Добар дел од жителите на селото живеат само од туризам и од овоштарството. Поголемиот број посетители се домашни туристи, додека останатите се главно туристи од Европа, Америка и од Австралија.

Автентична архитектура во Брајчино

Љубојно – најгостопримливото село во цела Преспа

Љубојно – село што асоцира на љубов

Има неколку народни преданија за тоа како го добило селото името, но речиси сите се со тема недозволена љубов што завршува среќно. Познато по исклучително гостопримливите мештани, нема шанси да не се вљубите во ова живописно место на надморска височина од 920 местри. Главен белег на селото се куќите градени меѓу двете светски војни со пари од печалбарите, деликатни градби од фино делкан камен со разнобојни фасади и ковани гелендери. Во селото има дури 12 цркви и манастири, а високо над селскиот атар, надвиснува величествениот Љубојнски манастир, од кој се гледа преспанската шир.

Долно Дупени – рај и тишина

Уште по патот до Долно Дупени ве обзема некој мир и спокој. Ова сè попосетено туристичко село се наоѓа во непосредна близина на преминот „Маркова нога“ на македонско-грчката граница, кој е сè уште затворен. Дали поради крајот на патот, сообраќајот значително замира на потегот кон селото, со исключок на пристапот кон плажата Дупени Бич. Иако во летните месеци се враќаат иселениците, а бројот на туристи е поголем, повторно тишината и мирот доминираат низ уличките. Куќите изградени од камен оставаат без здив, а чистиот и свеж воздух ќе ве стане на нозе во раните утрински часови. И тука има многу цркви и манастири за посета: црквата „Св. Архангел“, црквата „Св. Враче“ (посветена на Кузман и Дамјан), „Св. Танас“ (Атанас), црквата „Св. Никола“, „Св. Петка“, црквата „Св. Јана“, манастирот „Св. Богоројца“ (Богородица) и други. Локалитетот „Маркова нога“, кој се наоѓа во близина на плажата Дупени Бич, во последно време привлекува туристи. Тоа е местото каде што Крали Марко се поткачил за да го види Малото Езеро и толку му натежнал на тврдиот камен што се исцртало неговото стапало долго речиси еден метар.

Куќа во Долно Дупени во традиционален стил

ГОЛЕМ ГРАД – ЕДИНСТВЕНИОТ ОСТРОВ ВО МАКЕДОНИЈА

Голем Град или Островот на змиите е единствениот остров што се наоѓа на територијата на Македонија, а непосредно на водното тромеѓе со Албанија и со Грција. Ретко кој знае дека неговиот назив е Свети Петар, именуван според зачуваната црква Св. Петар на островот. Тој е огромна карпа, која, веројатно, се откинала од соседните планини од големи земјотреси. Како природна реткост, островот Голем Град, кој зафаќа површина од околу 2 километри квадратни, е заштитен со закон и спаѓа во рамките на Националниот парк „Галичица". Островот е познат како омилено излетничко место за посетителите на Преспа, како и археолошки локалитет со остатоци од живеалишта, цркви и некрополи. До него може да се стигне по воден пат најчесто од Стење или од Коњско. Често се вели дека островот Голем Град е рај за птиците. Најбројни се корморaните, кои се хранат исклучиво со риби. Во карпите до водата се kријат многубројни змии, белоушки, кои иако не се отровни, ги плашат посетителите. Како еколошки феномен, се издвојуваат и две шумски заедници: шумата на дивата фоја и шумата на вебиевиот бадем.

Голем град или Островот на змиите – единствен остров во Македонија

ПРЕСПАНСКОТО ЕЗЕРО ОСТАНА БЕЗ ВОДА

Токму во пандемиската 2020 година, алармантна стана состојбата со водостојот на езерото. Едноставно, тоа остана без вода поради големата суша како резултат на климатските промени, тектонските појави и човековите активности, односно општото лошо менаџирање со водите во земјава. Водата се спушти дури 5,5 метри под нормалниот водостој. Она што некогаш беше под вода, се најде на суво. Точно може да се видат површините кои порано биле дел од езерото, а сега се дел од брегот. Оваа сосотојба трае предолго, но стана особено алармантна пред две години. Опозицијата обвини за негрижа на надлежните.

„Преспанското Езеро е езеро што го полни Охридското Езеро, и ако дотурот на вода во него е слаб, а одливот голем, може да дојде до целосно пресушување, што во моментов и практично се случува. Ова е пред сè резултат на големото трошење на водата од Црн Дрим за производство на струја и големиот одлив кон Охридското Езеро, но и непланското трошење на водата од Преспанското Езеро", обвинија тогаш од ВМРО-ДПМНЕ.

Невладините организации обвинија за еколошка катастрофа, за сериозно нарушен биодиверзитет и побараа итен спас на езерото. Владата излезе со конкретен план од сет мерки со конкретни приоритети и рокови за финиширање. Се одвоија буџетски пари за општина Ресен, а преку Фондот за природа „Преспа – Охрид" (Prespa Ohrid Nature Trust – PONT), се обезбедија 1,6 милиони евра, кои во наредните три години ќе им помогнат финансиски на надлежните институции во заштитената област. Активностите од планот вклучуваа редовно чистење на крајбрежниот појас на езерото, меѓудржавен мониторинг (со Албанија и со Грција) на подземни води, квалитет и на квантитет на водите, контролирано црпење на вода за наводнување, порибување, контроли на дното на езерата, хидромодул на езерото, тектонски истраги, истраги за истек на езерото и слично.

И покрај преземените мерки, езерото сè уште е во загрижувачка состојба. Неодамна, градоначалникот на Ресен, Јован Тозиевски, алармираше дека Владата планира да ги скрати парите за спас на Преспанското Езеро. 84 милиони денари, кои општината ги имала како наменски средства за спас на езерото, како и изготвената нова техничка документација, можно е да паднат во вода.

„Нашите последни информации се дека Владата, покрај тоа што нè уби со струјата, со кратењето на блок-дотациите, со кратењето на ДДВ-то, сега и наменските средства за спас на Преспанското Езеро за Ресен ќе ги повлекла. Се надевам дека грешам. А за Дојран, пак, од друга страна, би биле оставени, што би било жалосно и погубно, зашто Преспанското Езеро не е ниту мое, ниту ваше, туку е на цела држава. Јас би очекувал дури и да го надградиме тој фонд, а не да го укинеме", вели Јован Тозиевски, градоначалник на Ресен.

Без разлика што ќе се случи, локалните власти имаат проекти за изградба на седум нови пречистителни станици. Едната во Перово е веќе во тендерска фаза, па за краток временски период прочистените води би требало да завршуваат во Преспанското Езеро.

Според податоците на УХМР, нивото на езерото останува спуштено дури 5 метри. Целото крајбрежје е обраснато околу 80-90% со трска. Во зависност од конфигурацијата и местополжбата, водата е повлечена дури и до 3 километри, што е доказ дека малку е направено за тоа состојбите во реалноста навистина да се изменат, и езерото да излезе од алармантната црвена зона на опстанок.

Еколошката катастрофа го уништува езерото

И покрај проблемите со водостојот на Преспанското Езеро, живописната природа, историските споменици и богатото културно наследство ги привлекува туристите во Преспа. Меѓу местата што не ги опфативме подетално со оваа репортажа, особени интересни се и селото Курбиново со црквата „Св. Ѓорги“, црквата „Св. Петка“ помеѓу с. Стење и с. Коњско, лоцирана на карпите на брегот на Преспанското Езеро, Сарајот и Хаџирамадановата џамија во Ресен, меморијалниот споменик од НОВ посветен на Преспанското советување во Отешево, природниот резерват „Езерани“, етнолошкиот музеј во Подмочани, остатоците од римскиот пат „Виа Игнациа“. Жителите се надеваат дека ќе станат реалност не само заложбите за спас на Преспанското Езеро, туку отворањето на преминот Маркова нога, со што ќе се зголеми бројот на грчки туристи што ќе го посетуваат овој крај, а Македонците полесно ќе можат да ги посетат градовите од другата страна на границата, како и Малото Преспанско Езеро со островот Св. Ахил, првото упориште на Самоиловото Царство.

ДУРБИН

ММФ БАРА ОД МЕЃУНАРОДНАТА ЗАЕДНИЦА ДА ГИ НАМАЛИ ТРГОВСКИТЕ БАРИЕРИ ЗА СПАС ОД ИНФЛАЦИЈА

Меѓународната заедница треба да ги намали трговските бариери за да се бори со инфлацијата, порача извршната директорка на Меѓународниот монетарен фонд (ММФ), Кристалина Георгиева. Ова воедно стои и во заедничката статија објавена од неа, од нејзиниот прв заменик Гита Гопинат и директорката на Одделот за стратегија, политика и анализа на ММФ, Џејла Пазарбасиоглу.

Меѓународната заедница да ги намали трговските бариери
Извор: investopedia.com

ВЕСТИ ОД СВЕТОТ

Авторите повикаа на „враќање на довербата во глобалниот систем заснован на правила“.

„Можеме да почнеме уште сега со намалување на трговските бариери за да се надмине недостигот и за да се намалат цените на продуктите и на другите стоки. Не само државите, туку и компаниите треба да го диверзифицираат увозот за да се обезбедат синџири за снабдување и за да се зачуваат огромните деловни придобивки од глобалната интеграција“, се вели во статијата.

Во објавениот текст се потенцира дека тензиите околу трговијата, технолошките стандарди и безбедноста, „се зголемуваат со години поткопувајќи ги растот и довербата во сегашниот глобален економски систем“.

Според ММФ, „само несигурноста околу трговската политика довела до пад на светскиот БДП за речиси еден процент во 2019 година. Во меѓувреме, од почетокот на војната во Украина, околу 30 држави ја ограничија трговијата со храна, енергија и со други клучни стоки“

Кристалина Георгиева, извршна директорка на Меѓународниот монетарен фонд (ММФ)
Извор: reuters.com

ГЕРМАНИЈА ЈА ЗГОЛЕМУВА РАБОТНАТА СААТНИЦА

Почнувајќи од 1 октомври 2022 година, во Германија минималната саатница ќе изнесува 12 евра, одлучи Бундестагот, со поддршка на владеачката коалиција на социјалдемократите, зелените, либералите и левицата.

Воздржани беа членовите на Конзервативната христијанско-демократска унија, како и членовите на екстремно десничарската Алтернатива за Германија.

Инаку во моментов, во Германија најниската саатница е 9,82 евра за час, бруто. Од јули ќе се искачи на 10,45 евра. Во исто време, минималната плата за помалку работни часови, за таканаречените мини работни места, изнесува 450 евра. Со новата одлука таа се зголемува на 520 евра.

Во Германија околу 6,2 милиони вработени работат за саатница пониска од 12 евра. Во кампањата за изборите во септември во изминатата година, зголемувањето на минималната плата беше едно од главните ветувања на канцеларот Олаф Шолц.

Но, многу пратеници предупредија дека сегашната експлозија на цените ја загрозува егзистенцијата на многу граѓани.

Здружението на работодавачи БДА уште порано го критикуваше зголемувањето на минималната плата. „Владата не го почитуваше договорот што го постигнавме во 2015 година, кога беше формирана комисијата за минимална плата", изјави претседателот на БДА, Рајнер Дулгер.

Германија ја зголемува работната саатница на 12 евра
Извор: DW

НОВИ ДАНОЦИ ВО УНГАРИЈА

Унгарската влада најави нови даноци за оваа и за идната година. Одлуката е донесена поради економската криза што се продлабочува во земјата и поради празнењето на државниот буџет.

Овој потег е одговор на тешкотиите предизвикани од војната во Украина и од зголемените цени на суровините, објави глобалната адвокатска канцеларија за корпоративно право CMS.

На удар ќе бидат банките, кои ќе треба да плаќаат дополнителен данок на нивните каматни маржи.

Владата на премиерот Виктор Орбан тројно ќе го зголеми износот на таксата за рударство, која ја плаќаат компаниите што вадат нафта и природен гас, а ќе го промени и начинот на пресметување на хонорарите. Ќе се наплаќаат повисоки даноци и од производителите на биоетанол и на биогориво.

Во малопродажниот сектор, даночните стапки што се применуваат на двете највисоки даночни групи ќе се зголемат: од 2,7% на 4,1% за даночните обврзници со над 100 милијарди HUF (околу 250 милиони евра) нето приходи од продажба и од 0,4% на 1% за даночните обврзници во групата од 30 до 100 милијарди унгарски форинти нето приходи од продажба.

Повисок данок ќе има за промет остварен од роаминг, интернет и кабловска телевизија.

Се зголемуваат и таксите за авиокомпаниите, но тие на крајот повторно ќе стигнат за наплата од патниците. Имено, дополнителната такса од околу 10-15 евра по патување ќе биде вкалкулирана во износот што го плаќа патникот при патување.

Унгарија ги зголемува даноците
Извор: istockphoto.com

Парите за закрепнување од КОВИД-19 ќе се пренаменат за природен гас
Извор: Reuters.com

ЕУ ОДЛУЧИ ДА ГИ ПРЕНАМЕНИ ПАРИТЕ ОД ПАНДЕМИЈАТА ЗА СПАС НА КРИЗАТА СО ПРИРОДЕН ГАС

Членките на Европската Унија ќе можат да ги користат парите од Фондот за закрепнување од пандемијата КОВИД-19 за изградба на инфраструктура потребна за увоз и за користење на течен природен гас, изјави европскиот економски комесар, Паоло Џентилони.

ЕУ планира да изгради нова инфраструктура на својата територија што ќе може да го поддржи увозот на големи количини течен природен гас, пренесува „Ројтерс“.

КОЈ КОЛКУ ПЛАЌА? „GOOGLE“ КЕШИРА НАЈВИСОКА ПЛАТА

„Google“ и „Facebook“ им делат највисоки плати на своите вработени. Според последните објавени податоци, „Google“, кој во моментот има околу 156.500 вработени низ целиот свет, во 2021 година исплатил просечна годишна плата од 295.884 долари или 8% повеќе отколку во 2020 година. Нешто пониско исплаќа „Facebook“. Просечната годишна плата што компанијата ја исплатила е 292.785 долари и е за 11% повеќе од претходната година. Компанијата на Марк Цукерберг има речиси 72.000 вработени, информира „iproup.com“.

На листата составена од ТОП 10 компании се наоѓа и актуелниот „Twitter“. Тој плаќа просечна годишна плата од 232.626 долари, за 13% повеќе отколку во 2020 година.

За разлика од останатите компании на листата, „Netflix“ во 2021 година исплатила плата пониска за 8% во споредба со 2020 година. Годишната просечна плата на компанијата изнесува 201.743 долари. Оваа компанија брои 11.300 вработени.

ЈАПОНЕЦ НА 83 ГОДИНИ СО ЕДРИЛИЦА ГО ПРЕМИНА ПАЦИФИКОТ

Кеничи Хори го премина Пацификот сам со едрилица
Извор: twiter

Авантурите за 83-годишниот јапонец Кеничи Хори не завршуваат. Тој на почеток на јуни успеаа да се врати дома, откако сам го помина Пацификот со непрекинато патување. Со овој подвиг, тој стана најстариот човек што го направил тоа, пренесува Којтерс.

Хори впловил во морето Ки во близина на западниот брег на Јапонија, завршувајќи го своето патување преку Пацификот за 69 дена.

На патувањето тргнал во март годинава, кога го напушти пристаништето за јахти во Сан Франциско.

Инаку Хори во 1962 година стана првиот човек во светот што успешно го завршил независното непречено патување низ Пацификот, од Јапонија до Сан Франциско.

Шеесет години подоцна, со својата едрилица „Suntory Mermaid III“, тој ја помина истата рута во спротивна насока.

Хори е познат по своите авантури и голем број други независни патувања на долги растојанија. Тој во 1974 година пловеше низ светот.

„Apple“ има околу 154.000 вработени, а исплатил просечна плата од 68.254 долари во 2021 година, што е за 18% повеќе отколку во 2020 година.

Основачот на „Amazon“, Џеф Безос, има повеќе од 1,6 милиони вработени низ светот. Тој во 2021 година исплатил просечна годишна плата од 32.855 долари, 13% повисока од 2020 година.

Основачот на „Tesla“, Илон Маск, исплатил просечна годишна плата од 40.723 долари, за 12% пониска од 2020 година. Тој воедно најави дека годинава планира да отпушти 10% од работниците во компанијата.

„Google“ и „Facebook“ им исплаќаат највисоки плати на вработените
Извор: Getty Images Europe

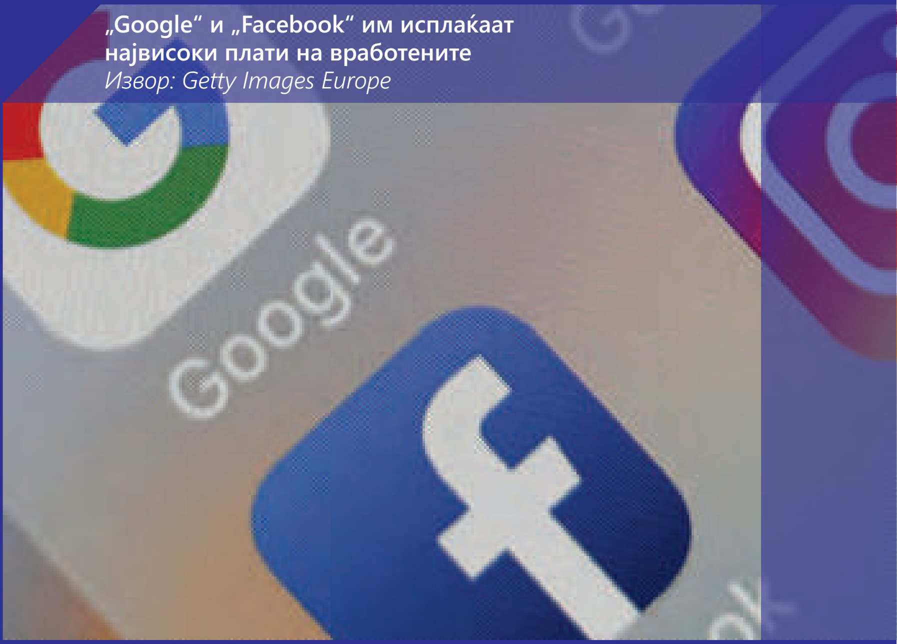

Св. Стефан, Црна Гора
Извор: facebook

ЦРНА ГОРА ГИ ОБЈАВИ ПРВИТЕ ПОДАТОЦИ: САМО ВО ЈУНИ ИМА 39.000 ГОСТИ

Црна Гора е со оптимстички предвидувања за бројот на гости за ова лето. Министерот за економски развој и туризам, Горан Ѓуровиќ, објави дека во јуни земјата ја посетиле 39.000 туристи, а овие бројки според него најавуваат успешна сезона. Тој смета дека по фантастичната претсезона, сезоната почнала одлично и дека така ќе биде до крајот на летото.

„Велат дека имаме околу 39.000 гости, што е за 74% повеќе од истиот период лани, а за 3% повеќе од 2019 година. Одиме да соборуваме рекорди, одиме кон подобра година од рекордната 2019 година", порача Ѓуровиќ. Тој рече дека очекуваат гости од целиот свет. „Очекуваме гости од Запад, од скандинавските земји, од регионот. Бев во Србија и поканив гости. На сите од регионот им порачувам – добредојдовте во Црна Гора", рече Ѓуровиќ.

СРБИЈА ЌЕ ГИ ПРОМОВИРА СВОИТЕ УБАВИНИ ПРЕКУ ГРАЃАНИТЕ – ВУЧИЌ ГИ ПОВИКА ДА МУ ИСПРАТАТ ФОТОГРАФИИ

Српскиот претседател, Александар Вучиќ, на својот профил на Инстаграм ги повика граѓаните да му испратат фотографии од најдобрите места во Србија за да ја промовираат убавината на земјата, јави Танјуг.

Секоја недела на профилот на Инстаграм на српскиот претседател ќе се објавува најдобрата фотографија.

Вучиќ ќе ги промовира убавините на Србија преку фотографии на граѓаните
Извор: danas.rs

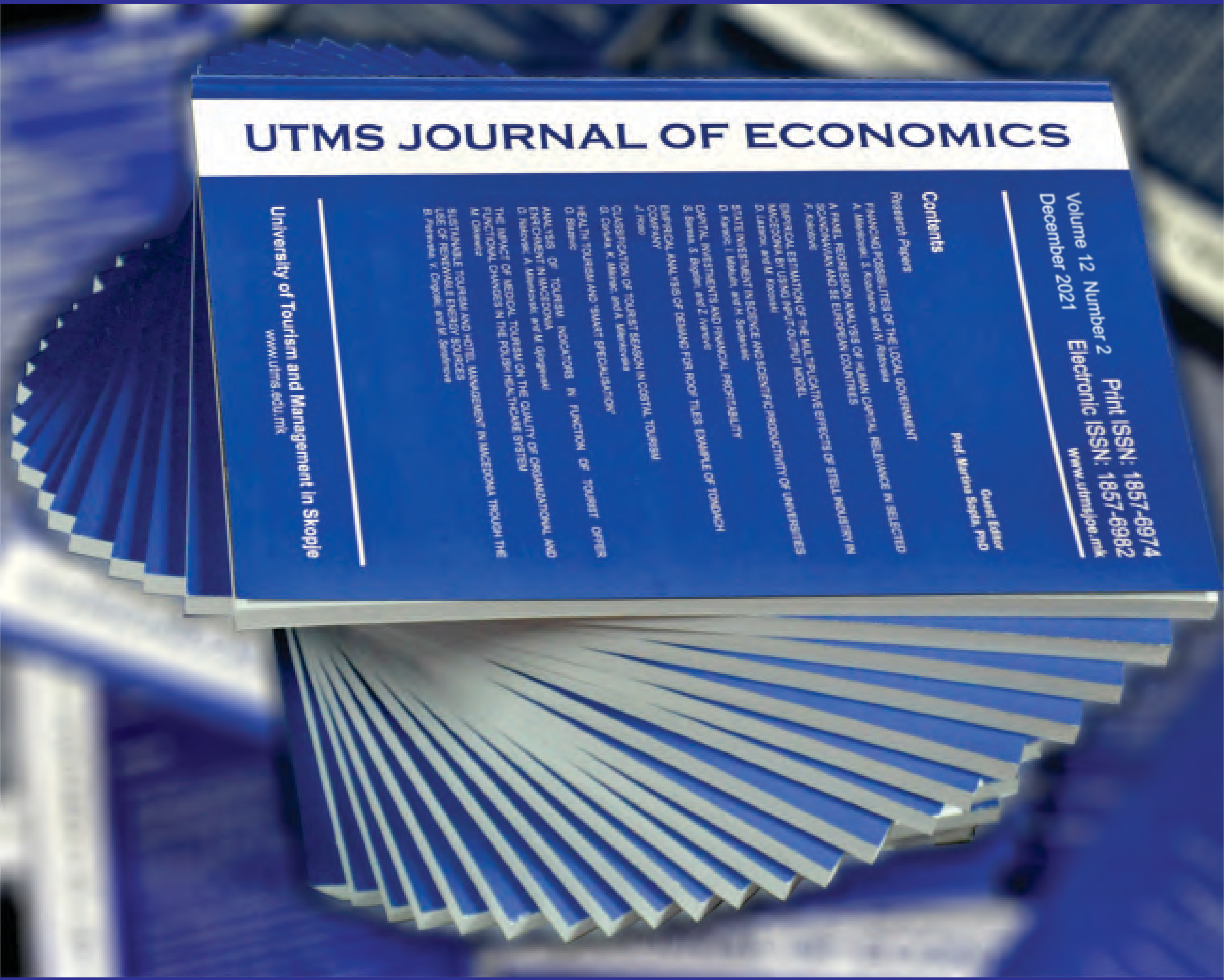
UTMS JOURNAL OF ECONOMICS
Volume 12 Number 2 Print ISSN: 1857-6974
December 2021 Electronic ISSN: 1857-6982
Contents
University of Tourism and Management in Skopje

ВОЗДУХОПЛОВНИОТ СИСТЕМ СЕ БОРИ СО СЕТА СИЛА ДА ОПСТАНЕ

Анализите покажуваат дека 2020 година воздухопловниот сектор ќе ја памети како најтешка година. Со стартот на пандемијата КОВИД-19 и со зголемувањето на здравствените заштитни мерки во европските земји, воздухопловиот систем беше меѓу првите сектори што забележаа драстичен пад. Според официјалните податоци на ЕУРОКОНТРОЛ објавени во нивниот извештај „Think Paper #15“, бројот на летови на европското небо во 2021 во споредба со 2019 година се движел со пад од 64% во јануари и од 22% во декември. Во бројки тоа значи дека просечниот број летови во Европа во јануари изнесувал 9.241, а во декември 20.028 летови.

Според официјални податоци, авиокоманиите низ целиот свет за време на пандемијата и по неа го намалиле бројот на вработени за дури 400.000 работни места. Само во Европа, бројот на отпуштени достигнал над 190.000. Останатите вработени се соочувале со отказ ако не примат вакцина против Ковид.

Евроконтрол – намален бројот на летови за 64% во 2021 година
Извор: eurocontrol.int

БРОЈОТ НА ЛЕТОВИ НА СТАРТОТ ОД 2021 ГОДИНА НАМАЛЕН ЗА НЕВЕРОЈАТНИ 64%

Европскиот цивилен воздухопловен систем ги брои загубите, но со сета сила се бори да опстане. Авиокомпаниите го намалија бројот на летови особено во оние земји каде што интересот за летање е помал. Тоа доведе и до отпуштања на вработени. Според официјални податоци, авиокоманиите низ целиот свет за време на пандемијата и по неа го намалиле бројот на вработени за дури 400.000 работни места. Само во Европа бројот на отпуштени достигнал над 190.000. Останатите вработени се соочувале со отказ ако не примат вакцина против Ковид.

Анализите покажуваат дека 2020 година воздухопловниот сектор ќе ја памети како најтешка година. Со стартот на пандемијата со КОВИД-19 и со зголемувањето на здравствените заштитни мерки во европските земји, воздухопловиот систем беше меѓу првите сектори што забележаа драстичен пад. Според официјалните податоци на ЕУРОКОНТРОЛ, објавени во нивниот извештај „Think Paper #15", бројот на летови на европското небо во 2021 во споредба со 2019 година се движел со пад од 64% во јануари и од 22% во декември. Во бројки тоа значи дека просечниот број летови во Европа во јануари изнесувал 9.241, а во декември 20.028 летови.

Спас за секторот дојде веднаш по пуштање во употреба на вакцините против КОВИД-19. ЕУРОКОНТРОЛ наведува дека масовното вакцинирање на населението и воведувањето на дигиталните сертификати помогнале да се обезбеди раст на авиосообраќајот во текот на второто полугодие од 2021 година. Овие мерки според официјалните податоци во летниот период довеле до зголемување на бројот на летови и до реализирање на дури 73% од сообраќајот споредбено со истиот период во 2019 година, пред стартот на пандемијата. Но, сепак, стравот победил кај патниците, па авиосообраќајот 2021 година ја завршил со 44% помалку летови од реализираниот во 2019 година.

Во апсолутни бројки изгледа вака:

Година	Реализирани летови
2019	11,1 милиони
2020	5 милиони
2021	6,2 милиони

Загубите на авиокомпаниите достигнале до 18,5 милијарди евра
Извор: onmanorama.com

Олеснувањето на здравствените мерки, но и предвидливоста на болеста и на нејзиното ширење, доведе до одреден оптимизам кај патниците, а со тоа полека почнаа да се враќаат патувањата. Тоа им помогна на авиокомпаниите и на аеродромите кон крајот на 2021 година да опстанат, иако финансиските биланси на сите субјекти во овој сектор останаа на „црвено“. Загубите на европските авиопревозници во 2021 година изнесуваат околу 18.5 милијарди евра поради намалениот превоз на патници, односно за 1,45 милијарди помалку во однос на 2019 година. Според податоците од ЕУРОКОНТРОЛ, капцитетот на авионите се полнел од 50% до 60%, а тоа имало големо влијание врз нивната профитабилност. Најголем пад забележале големите авиокомпании.

Според податоците на македонската Агенција за цивилно воздухопловство (АЦВ), на македонското небо во 2021 година биле реализирани околу 316.000 прелети. Тоа е намалување на 36% во однос на прелетите во 2019 година. Овие бројки предизвикале намалување на годишните приходи направени од прелети од 23%. Според АЦВ, во минатата година на двата македонски аеродроми, „Меѓународен аеродром“ во Скопје и „Св.Апостол Павле“ во Охрид, биле реализирани околу 14.000 полетувања и слетувања, што е за околу 7.000 или 23% помалку во споредба со 2019 година.

ЕУРОКОНТРОЛ за оваа година очекува да бидат реализирани околу 9,3 милиони летови на европското небо, а со тоа процентот да достигне до 84% од вкупниот број летови во 2019 година, која е земена како репер-година пред пандемијата. Овие прогнози ЕУРОКОНТРОЛ ги темели врз основа на анализите, сценаријата и на проекциите за движење на сообраќајот во следниот петгодишен период, а ги објави во октомври во 2021 година. Во нив има 3 сценарија.

1 сценарио (основно сценарио):

Достигнување на истото ниво на воздушен сообраќај од 2019 година кон крајот на 2024 година.

2 сценарио (оптимистичко сценарио):

Масовно вакцинирање на граѓаните на глобално ниво, брзо обновување на интерконтиненталните летови и укинување на сите ограничувања и заштитни здравствени мерки во државите на ЕУ. Бројот на летови од 2019 година може да биде достигнат на почеток на 2023 година.

3 сценарио (песимистичко сценарио):

Во услови на забавено вакцинирање на населението и на еднострано воведување нови построги заштитни мерки или други рестрикции за користење на воздушниот простор од земјите од ЕУ, нивотот на сообраќај од 2019 година ќе биде достигнато во 2027 година.

Но, најголеми очекувања ЕУРОКОНТРОЛ има за остварување на првото, односно основното сценарио. Според оваа институција, во 2023 година се очекуваат 10,5 милиони летови, во 2024 година – 11,1 милиони летови (или исто колку во 2019 година), во 2025 година – 11,3 милиони летови, во 2016 – 11,6 милиони летови и во 2027 година – 11,8 милиони летови.

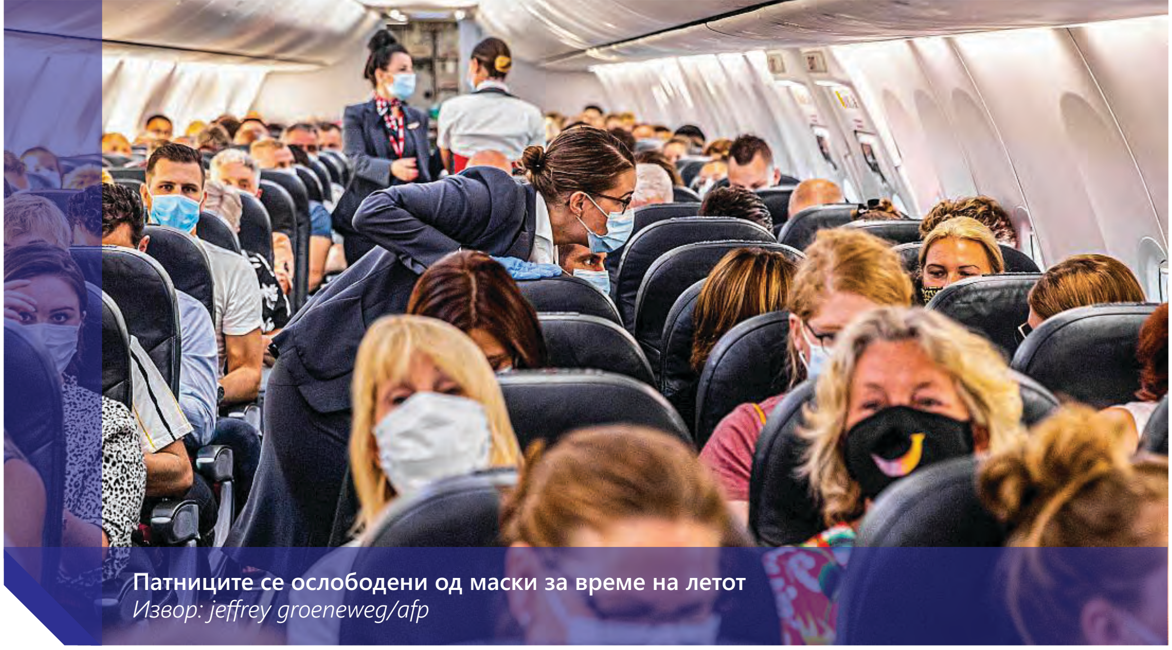

Патниците се ослободени од маски за време на летот
Извор: jeffrey groeneweg/afp

Добрата вест е што работите се помрднуваат од мртвата точка. Европската агенција за безбедност во воздухопловството (EACA) во мај донесе одлука да укине една од заштитните мерки, односно за време на летот патниците нема да мора да носат заштитна маска на себе. Маска се препорачува ако има патникот настинка. Европската агенција најави дека разгледува уште можности за намалување и на други заштитни мерки за авиосообраќајот.

Според македонската АЦВ, иако делумното закрепнување на воздушниот сообраќај во 2021 година овозможи опстојување на поголемиот број од европските авиопревозници, аеродроми, производители на воздухоплови, даватели на аеродромски или навигациски услуги и другите субјекти од авиоиндустријата, оваа 2022 година ќе биде клучна за враќање на профитабилноста на овој сектор, како и за постигнување на напредок во оддржливоста.

„Во минатата година беше остварена широка меѓународна соработка за основните активности што треба да се преземат на глобално ниво, во услови на тешка и на непредвидлива здравствена криза. На меѓународната заедница ѝ стана јасно дека не смее да ја пропушти можноста за развивање покоординирана и поефикасна меѓусебна соработка, за начинот на финансирање, регулирање и интегрирање на транспотниот систем, со цел да се постигне оддржливоста во услови на глобална криза", вели Томислав Тунтев, директор на АЦВ.

Токму тоа и се случува. По кризата дојде и војната со Украина, а тоа за овој сектор донесе уште повеќе тешкотии во работењето. Поради неможноста на компаниите да ги задржат сите вработени, аеродромите и авиокомпаниите работат со намален персонал. Тоа доведе до метеж, особено во перидот кога граѓаните одат на летен одмор. Според европските воздухопловни власти, се откажуваат дури две третини од вкупниот број летови. Некои авиокомпании објавија дека за 10-тина дена откажале дури 240 летови. Во нивното образложение се вели дека причина биле строгите мерки за прелети од страна на раководствата на аеродромите.

Авиокомпаниите имаат сериозен проблем со летовите во голем дел од земјите поради војната со Украина. Пренасочувањето за да се избегнат евентуални проблеми влијае врз бројот на прелети во Литванија, Полска, Естонија и Латвија. Повеќе прелети се реализраат во Ерменија, Албанија и Босна и Херцеговина.

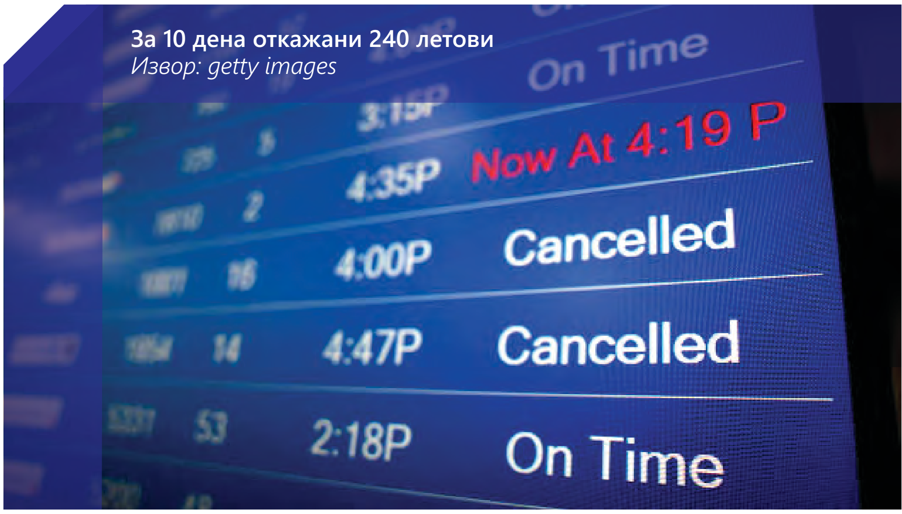

За 10 дена откажани 240 летови
Извор: getty images

ЕВРОПСКИОТ ПАТ И ДЕКЛАРАТИВНАТА ПОДДРШКА ЗА МАКЕДОНИЈА

Кратко траеше ентузијазмот на македонскиот народ дека токму овој јуни, после 16 години, конечно ќе се отвори патот за старт на пристапните преговори на земјава со Европската унија. Разочараноста е дотолку поголема и поради фактот што голем број европски челници, но и светски лидери испратија јасни сигнали дека Македонија повеќе нема време за чекање и оти мора итно да добие зелено светло за влез во големото европско семејство. Европскиот Самит за Западен Балкан заврши исто толку брзо како што почна, без заклучок за земјите аспиранти.

„Целиот свет е обединет за евроатланската интеграција на Западен Балкан“, порача заменик-помошникот на државниот секретар на Соединетите Американски Држави за европски и евроазиски прашања и специјален претставник за Западен Балкан, Габриел Ескобар од „Преспа форумот“ во Охрид, што се одржа само една седмица пред Самитот на ЕУ за Западен Балкан.

Ескобар смета дека во овој историски период Западниот Балкан се соочува со многу предизвици, но дека има само една можност, а тоа е ЕУ да биде наша заедница во историјата.

Еди Рама, Димитар Ковачевски и Александар Вучиќ на ЕУ Самитот за Западен Балкан во Брисел (од лево на десно)

„Самиот кандидатски статус создава големи придобивки за народот. Но исто така мора да ги потсетам моите европски пријатели, не тие во структурите туку тие во јавноста, дека Западен Балкан е дел од тој проект, дека Западен Балкан е географски, економски, културно, историски европски. Дека ги делите тие вредности, дека имате солидни партнери во НАТО и дека сте одлични билатерални партнери на НАТО. Пораката што сакам да ја пренесам е дека иако луѓето се фокусираат на конкретна политичка рамка, има многу прогрес што се случува на други места, преку трговски канали, билатерални канали, преку други мултилатерални канали и во сите нив Западен Балкан успева“, додаде Ескобар.

Американскиот професор на Универзитетот „Џонс Хопкинс“, Едвард Џозеф, во текст објавен во елитниот политички магазин „Форин полиси“ ги повика САД и Велика Британија да го гарантираат македонскиот идентитет.

„Екстремниот бугарски национализам има една сеопфатна цел: да го негира македонскиот идентитет. Решението е САД (и сојузниците како Обединетото Кралство, кои би можеле да го следат водството на Вашингтон) да склучат билатерален културен договор со Македонија што го потврдува македонскиот идентитет.

Габриел Ескобар - Заменик-помошник на државниот секретар на САД за европски и евроазиски прашања

Договорот би можел да биде склучен брзо според неодамна отворениот Стратешки дијалог меѓу САД и Македонија“, предлага американскиот професор Едвард Џозеф, во текстот насловен „Како може Бајден да ги спречи лојалистите на Путин во Бугарија“.

Според Џозеф, клучниот текст би се темелел на членот 7 од Договорот од Преспа, според кој „Владата на САД едноставно 'ќе признае дека македонскиот народ има своја историја, култура, наследство и македонски јазик' – токму таков идентитет каков што бугарските националисти сакаат да го избришат“. Со ова, смета тој, ќе се ослабат пропутиновите сили во Бугарија, како што е претседателот Румен Радев.

„Со обезбедување силна политичка одбрана на идентитетот на Македонија – слична на робусна воена помош за одбрана на територијата на една нација – Бугарија би се соочила со реалноста: бесмислената залудност на нејзината мисија. Како што Путин не може да ги убеди Украинците дека се навистина Руси, Радев и компанија не можат да бараат Македонците да го започнат процесот на предавање на својот идентитет на Бугарија“, вели Џозеф.

Џозеф, кој предава управување со конфликти на Универзитетот „Џонс Хопкинс“, е близок со владејачката Демократска партија на претседателот Џо Бајден, а има големо искуство со Македонија и со Балканот како шеф на Меѓународната кризна група во 2001 и како заменик-шеф на мисијата на ОБСЕ на Косово.

Ветото на Бугарија, кое ја држи „во заробеништво“ европската перспектива на Македонија, изнуди реакции и во највисокиот врв на ЕУ. Така, високиот претставник на ЕУ за надворешна политика и безбедност Жосеп Борел изрази незадоволство поради недостигот од напредок во Бугарија во однос на отворањето на пристапните преговори со Македонија и со Албанија, додавајќи дека тоа покажува оти принципот на консензусот не е добро решение за носење одлуки во ЕУ. Тој истакна дека ЕУ мора да стори сè за да го вклучи Западниот Балкан во „својот свет“, нагласувајќи дека тоа ќе може да се направи со покана на земјите од регионот да

Жосеп Борел – Висок претставник на ЕУ за надворешна политика и безбедност

учествуваат на состаноците на министрите за надворешни работи на ЕУ и на други собири.

„Овој случај уште еднаш покажа дека консензусот е проблем при одлучувањето. Не можеме да продолжиме, затоа што една земја блокира. Мораме да продолжиме и да го спречиме гаснењето на европскиот пламен на Западниот Балкан“, потенцира Борел.

На иста линија е и германскиот канцелар Олаф Шолц, кој посочува оти Македонија е пример за направени жртви на патот кон ЕУ.

„Кога ќе разбудите очекувања, кога ќе им кажете дека патот кон ЕУ се исплаќа, кога ќе се преземат напори, и ќе се ризикуваат политички конфликти во сопствената земја, една земја – дури го смени и името за да го реши спорот со Грција, и сето тоа ништо не помага и ништо не се придвижува, тогаш е сосема разбирлива вознемиреноста што ја чувствуваат политичките раководства и граѓаните и граѓанките на овие земји“, рече Шолц и порача дека Германија е на „ваша страна“.

„Повторно е тоа она што ни прави тешкотии во Европа, работи од далечното минато се користат за да се уништи шансата за мирна иднина. Затоа се надевам дека Бугарија ќе избере пат кој ќе овозможи да им се приближи на своите најблиски соседи на Западниот Балкан“, рече Шолц.

Резигнираноста кај Македонија и Албанија од деценискотo седење во чекалната на ЕУ, предизвика реакција, но и поддршка од долгогодишниот пријател и партнер, претседателот на Србија, Александар Вучиќ. Во обраќање директно од Брисел, Вучиќ порача дека „поминаа времињата кога можеше да се уценуваат независни и слободни држави“.

„Ние тука дојдовме кај пријатели. Заедно со нашите пријатели од регионот ќе се бориме за европска иднина, но почитувајќи се себеси и верувајќи дека заеднички можеме многу да направиме“, изјави Вучиќ и додаде дека Македонија за Србија е братска и

Олаф Шолц –
Канцелар на Сојузна Република Германија

пријателска земја.

„Сè што чувствувате вие во Скопје, чувствуваме и ние во Белград. Ние ништо не очекуваме од вас. Очекуваме да ги развиваме пријателските и братски односи и верувам дека секогаш и на европскиот и на сите други патишта ќе бидеме заедно“, додаде Вучиќ.

Прашан дали за него е прифатлива билатертилација на процесот на пристапување во ЕУ како што бара Бугарија, Вучиќ одговори дека истото му е направено и на Белград со Приштина со поглавјето 35.

И додека македонскиот народ, сонувајќи го европскиот сон, негува надежи за подобра европска иднина, Европа уште еднаш покажа дека не е подготвена за лидерство, онакво какво што се очекува од една Унија чија примарна вредност се темели врз почитување на идентитетските вредности на еден народ, една земја, една нација.

Вечерна панорама на Бат Јам
Извор: touchpointisrael.com

ИЗРАЕЛСКИОТ ГРАД БАМ ЈАМ Е ЛЕКЦИЈА КАКО ТРЕБА ДА СЕ РАЗВИВА ЕДЕН ТУРИСТИЧКИ ГРАД

Ексклузивно со градоначалниот Цвика Брот

Цвика Брот,
Градоначалник на Бат Јам, Израел

Бат Јам во Израел е туристички град во централниот дел на земјата, во предградијата на Тел Авив, кој се се наоѓа на брегот на Медитеранот. Градот е заслужен за статусот на најудобното и најубавото израелско одморалиште. Привлекува посетители со чистите песочни плажи, одличната туристичка инфраструктура, голем избор на хотели, апартмани и хостели. Накратко, Бат Јам е прекрасно место за лежерно и богато искуство.

Овој град е и одлично место за шопинг. Тука има многу луксузни продавници и трговски центри. Згора на тоа, цените се малку пониски отколку во Тел Авив. Друга карактеристика на туристичкиот град е тоа што е совршен за лежерен одмор со целото семејство. Многу хотели нудат одлични капацитети за семејства со деца од сите возрасти, а речиси сите хотели

се изградени токму на плажа. Градскиот парк е омилено место за одмор за локалното население и за гостите на одморалиштето. Бат Јам има и вештачко лизгалиште во текот на целата година. Должината на плажата на Бат Јам е околу 3 км.

Локалните архитекти се обидоа да ги надминат предизвиците што ги поставува географијата со комбинирање на природните карактеристики со архитектонскиот стил. Не е изненадувачки што Бат Јам се смета за стандард меѓу туристичките градови на плажа и привлекува голем број посетители.

Ваквите достигнувања Бат Јам ѝ ги должи на посебната општинска програма, според која одговорноста за чистотата и за благосостојбата на градот припаѓа на неговата жители. Една од целите на градскиот совет беше да им обезбеди на туристите и на посетителите во Бат Јам удобно и достапно домување со целосен опсег на потребни услуги.

За тоа што е Бат Јам, тоа што е денес, разговараме со градоначалникот на овој град, Цвика Брот, во ексклузивното интервју што го даде за Магазинот за туризам и менаџмент. Тој зборува за проектите во градот, а сè со цел привлекување туристи од целиот свет.

„Во моментов градиме обновена програма за туризам. Со нашата агенда да го поттикнеме развојот на бизнисот во градот, една од работите што ќе се случат во наредната година е хотелот „Сансет“, кој ќе се отвори во Бат Јам, а ќе вклучува околу 500 соби на првата линија до плажата во јужниот дел на градот. Истовремено, општината промовира нова плажа во близина на хотелот, како дел од развојот на туризмот во таа област. Дополнително, имаме и уникатна програма за настани, која вклучува фестивали на плажа и низ градот, како и соработки со различни институции и организации со цел промоција на туризмот“, вели Брот во изјава за Магазинот за туризам и менаџмент

Панорама на Бат Јам
Извор: tekportal.net

Ако ја направиме нашата стандарна компарација со градови од нашата земја, лесно можеме да дојдеме до заклучок дека и во Скопје (град што го посетуваат многу туристи) и во Охрид (главен туристички центар) нема јасна визија и стратегија за привлекување поголем број туристи.

Скопје може да се пофали со неколку хотелски брендови што ги има, меѓутоа ако зборуваме за Охрид – тоа воопшто не е случај. До ден-денеска, ниту една власт не успеа во најпознатиот туристички центар да привлече светски познат бренд во хотелиерството иако имаше неколку најави.

Во Охрид, секако, туриститите се воодушевени од езерото, како и од старите карактеристични градби, но понудата за туристите е далеку од доволна.Туристичките содржини не се развиваат согласно потребите и трендовите во туризмот, со цел туристите не само да останат повеќе денови, туку и да дојдат повторно. Во градот отсуствуваат големи шопинг и трговски центар, а за пристуство на луксузни брендови не станува ниту збор. Ова може истовремено да се потенцира и за градот Скопје, во кој има големи трговски центри, но не и светски познати брендови.

И додека израелскиот град Бам Јам ги нуди сите услови за одличен одмор, како на пример, музеи, градски паркови, вештачки лизгалишта во текот на целата година, во Охрид, на пример, нема вакви или слични содржини, освен Музејот на вода и многуте цркви во градот.

Според извештајот во „Инет“, градот Бат Јам стана лидер во Израел во урбанизмот. Голем дел од постарите градби се реновираат за да се зајакнат нивните темели и за да се подобри нивниот изглед. Дали е ова проект за зачувување на автентичниот изглед на градот или се оди на помодернизирани градби, ни одговара градоначалникот.

Развојот на градот се состои од разновидни проекти, кои заедно креираат една целина

Уреден парк во Бат Јам
Извор: discount-house.ru

што, од една страна, ја задржува, а од друга, ја обновува основата на постоечката општинска мрежа Бат Јам, преку надградба на отворените јавни површини и преку подобрување на пристапноста до јавниот превоз и до урбаните средини. Новите згради се модерни, во повеќето случаи се висококатници, но сите се интегрирани во уникатниот карактер на градот, вели тој.

Во Македонија, пак, секако ако ги споредиме Скопје и Охрид, во последните години сме сведоци на урбанистички хаос во кој голем удел имаат политичките и бизнис-елити. Се гради без план и без визија и се користи секој слободен простор без да се размислува за присуство на паркови или на зеленило.

Од друга страна во туристичкиот град Бат Јам, локалната власт обнови многу паркови и ги направи многу подостапни за посетителите со посебни потреби.

Урбаниот развој секогаш треба да се состои од многу параметри. Реновирањето само згради, без обновување на јавните површини, не е вистинска урбана обнова. Затоа, заедно со масовниот станбен и комерцијален развој, градот развива значајни јавни простори во корист на жителите и на посетителите, со цел да се произведе урбан квалитетен живот за сите корисници. Како дел од ова, се развиваат нови паркови и градини за целата популација во градот, мрежа од велосипедски и од пешачки патеки, нови спортски и рекреативни капацитети, заедно со дополнителна пристапност до прекрасната патека по должината на градската плажа, која е од посебна важност за градот.

Сè повеќе туристи од целиот свет, како и локални туристи од Израел, повторно го откриваат Бат Јам како атрактивна туристичка дестинација. Плажите, живописните и иновативни урбани простори, висококвалитетните и разновидни културни настани, интригантните архитектонски

Заливот на коските, Охрид
Извор: alternativenturizam.mk

локалитети, сето ова го прави Бат Јам град што има многу да им понуди на своите туристи.

Визијата за туризмот на Бат Јам ја гледаме во пространата плажа како едно „игралиште“. Создаваме атрактивни содржини во и околу градската плажа, како културни манифестации. Покрај прекрасната плажа, на која сме особено горди, нашата визија е да создадеме врска помеѓу урбаниот простор и плажите, вели Брот.

Кога пак зборуваме за развој на туризмот во Охрид, еден од најголемите проблеми е патната инфраструктура. Неодамна токму за ова јасна критика ни испрати и нобеловецот Пол Кругман, кој присуствуваше на економски форум во Скопје, а кој претходниот ден беше и во Охрид. Освен катастрофалната инфраструктура, Охрид не е славен ниту на полето на места за паркинг, а има недостиг и од катни гаражи.

Градночалникот на Бат Јам, Цвика Брот ни одговори какви совети им даде на нашите градоначалници за да создадат модерни општини

„Мојот совет е да ги согледаат работите низ очите на жителите. Не плашете се да ги прашате граѓаните што мислат. Ние како креатори на политики, јавни службеници и избрани функционери не знаеме сѐ. Треба да бараме, да учиме и да се консултираме, за да бидеме успешни во она за што сме избрани“, одговори Брот додавајќи дека еврејскиот народ и Израел како земја имаат долга историја, па оттука зачувувањето на историјата им е особено важно. **„Да не заборавиме што се случило во минатото, да ја зачуваме нашата разновидна култура и да учиме од минатото за да се развиваме и да имаме корист за иднината“,** изјави градоначалникот на Бат Јам.

Шеталиштето во Бат Јам
Извор: kuku.travel

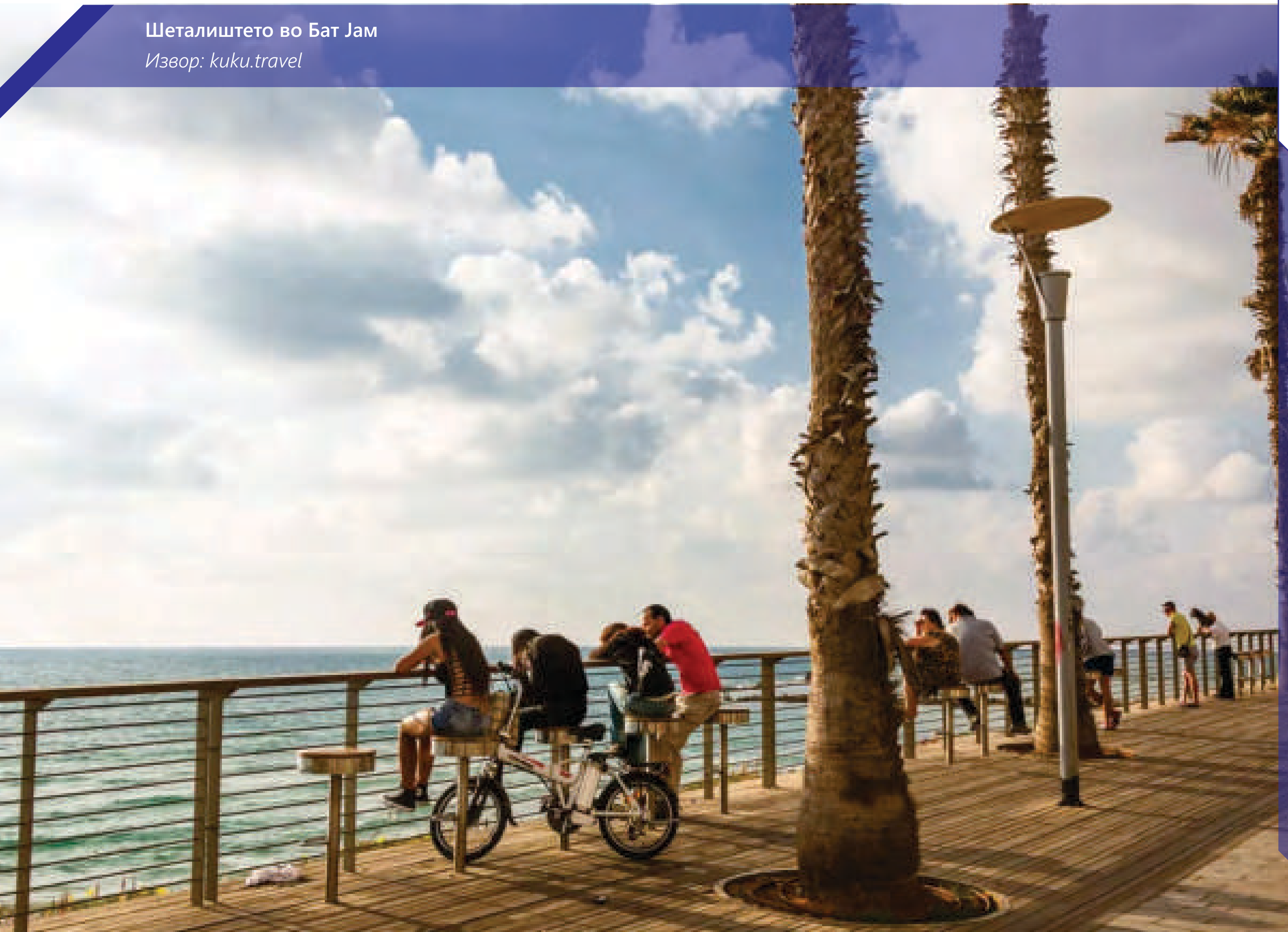

Промоција на додипломци и последипломци на Универзитетот за туризам и менаџмент

UNWTO

Superbrands

UNIVERSITY OF TOURISM AND MANAGEMENT
SKOPJE

UNIVERSITY OF TOURISM AND MANAGEMENT SKOPJE

AN INSIGHT INTO SOME OF THE STRONGEST BRANDS IN THE ADRIATIC